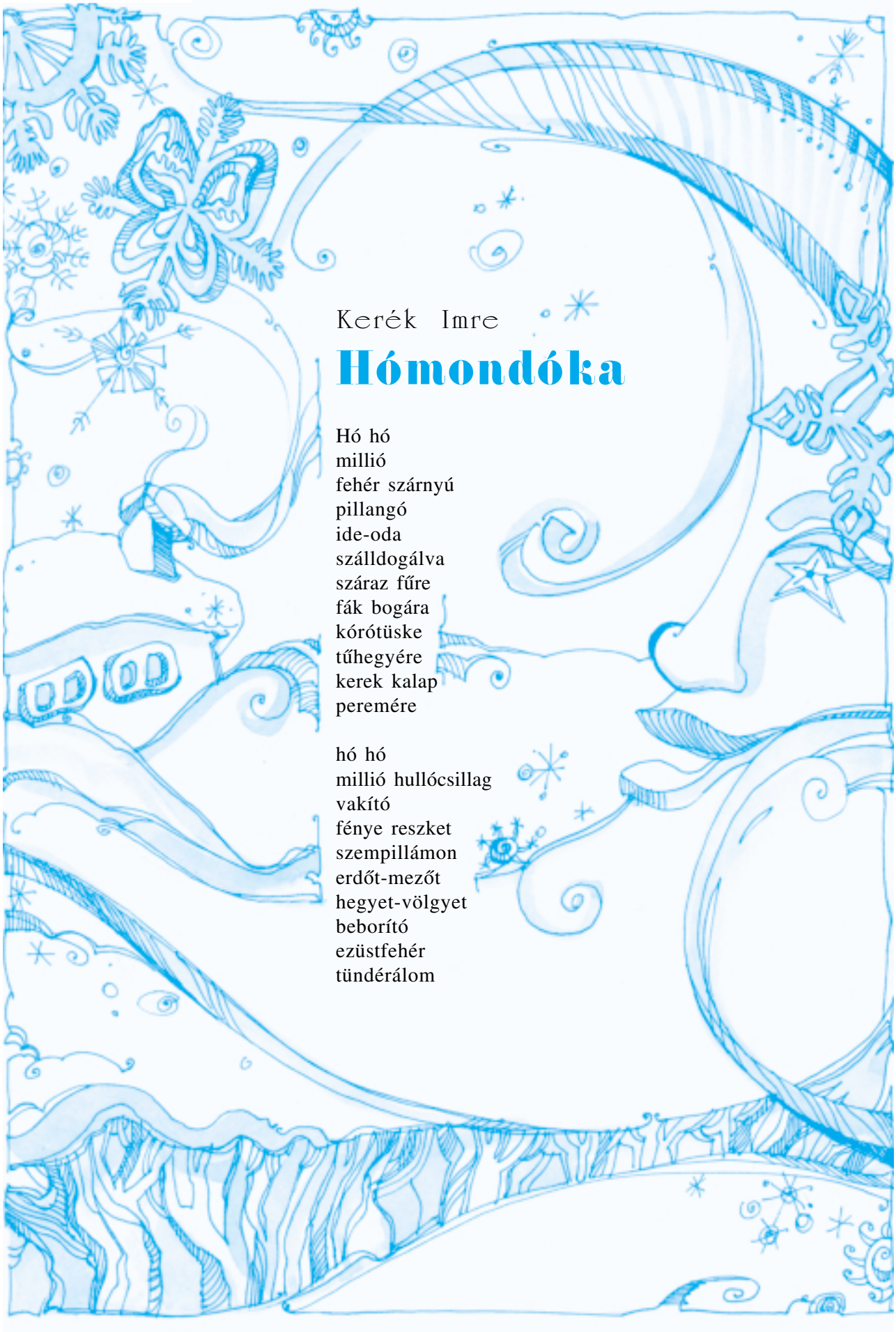

Kerék Imre

Hómondóka

Hó hó
millió
fehér szárnyú
pillangó
ide-oda
szálldogálva
száraz fűre
fák bogára
kórótüske
tűhegyére
kerek kalap
peremére

hó hó
millió hullócsillag
vakító
fénye reszket
szempillámon
erdőt-mezőt
hegyet-völgyet
beborító
ezüstfehér
tündérálom

Weinrauch Katalin

Karácsonyváró

Kis
fenyőfák
örökzöldje
készülődik örömködve.
Illatozó
tűlevelek az erdőkből
integetnek:
nemsokára útra kelünk, karácsonyfa
lesz belőlünk,
karácsonynak díszes fája
minden gyermek legszebb álma.
Örömfa
a karácsonyfa,
hirdeti: jön a Jézuska,
szeretetet hoz a földre, embereknek örömére.
Advent útján
érkezik meg, várja felnőtt, nagy s kis gyerek,
apró gyertyák
szelíd lángja meleg fénnyel hívogatja.
Ének-
szóval,
igaz hittel, készüljünk fel tiszta szívvel; a Kisjézust
csak az látja, ki a lelkét felé tárja:
szállást
kínál a Kisdednek, karácsonynak, az ünnepnek.
Hintsen áldást a Szenteste a világon
mindenkire.
A fenyőfák árnyékában legyen béke minden házban,
az ajándék akkor legszebb, ha családban
ünnepeltek,
égen szálló kisangyalok,
ilyen
karácsonyt
hozzatok!

Egyed Emese

Mi a fontos

Nem királyok, pásztorok,
égi-földi állatok;
nem a csillag, nem a fa,
nem istálló kapuja,
nem arany és nem tömjén,
nem a szigorú törvény,
nem a megtörtént dolog,
nem életunt gazdagok,
hanem fontos, hogy te jó
legyél, hozzá hasonló,
segítsd, aki rád szorul,
aki nehezen tanul,
szeresd, aki maga van,
kinek nem jut oltalom,

hadd töltse el békesség,
S várja véled Istenét.

Kovács András Ferenc

Csillagcsengő

Jégcsap csendül, jégcsap cseng –
csillagcsengő égen leng.
Jégcsap csücskén csüngő nesz –
csilló neszből csengés lesz.

Jégcsap csücskén fény csendül –
égen csüngő szél lendül…
jégcsap csörren, csilló csend –
csokros csillagcsengő cseng…

Mészely József

Decemberi vigasztaló

Fenyők közt a csend is puha,
tűleveles bársony moha.
Ha megrebben egy-egy zöld gally,
ne remegj, mert az nem vad zaj.

Talán egy kis fenyőrigó,
a zöld gallyat megmozdító,
vagy csak a csend angyalszárnya
a repülést próbálgatja.

Szalai Borbála

Kalácssütés

Nemsokára
karácsony,
megsütöm a
kalácsom.
Teszek bele
mazsolát,
diót, mákot,
mandulát…
Mire kész a
kalácsom –
bekopogtat
karácsony.

Horváth Imre

Fenyvesek

Félelmes a fenyőerdő,
ha messziről nézed őt,
de nyájasabb nincs közelről,
hívogatnak a fenyők.

Nem láthatod soha sárgán,
zölden hajlik lombja rád,
a beteg is felül ágyán,
ha beszívja illatát.

Fuss a fénylő fenyvesekbe,
hallod, águk hogy ropog?
Úgy ugrálhatsz ott kedvedre,
mint a kedves mókusok.

Kopiás Sándor

Karácsonyi vers

Szobámban a karácsonyfa
megjelenik karácsonyra:
feltündöklik mint egy álom,
s álmodozva megcsodálom.

A karácsony: csodák napja,
sugarával simogatja
mindazt, kinek tündér-lelke
e nap titkát már meglelte.

Kiskarácsony, nagykarácsony,
áttör a fény minden rácson:
pici gyertyák fénye rebben,
ünnep sose ragyog szebben…

Tordon Ákos

Egy karácsonyi manó története

A manóba! – hát karácsonyi manók is vannak? De vannak ám! Egyről én is hallottam. Egy karácsonyfadísz csilingelte el nekem a történetét, amikor egyszer régen díszítettem a karácsonyfát.

Üvegcsengők csengtek, üvegharangok bongtak: akárha száz üvegtorkú, üveghangú gyönyörű harang muzsikált volna, de Csip-csup, a karácsonyi manó nem hallotta a zengve zengő, csilingelve csilingelő szép harangjátékot, mélyen aludt pirinyó ágyacskájában.

Csillogó üvegdíszek, aranyosak, ezüstösek szálltak a magasba, a fenyőfa zöld ágaira. Ám Csip-csup manó nem látta a díszek ragyogását, a díszeket se látta, hiszen aludt mélyen, s paplan híján hosszú mohaszakállával takarózott.

Ha látott valamit: az hét pillangó volt, hét álombeli lepke, ezüst csermely partján azokat kergette. S ha hallott valamit, csak az álombeli csermely zenéjét hallotta.

Az új díszekkel néhány régi is felkerült a fára, régi karácsonyokra emlékező, hajdan ezüst- és aranyfestékbe mártott fenyőtobozok. De a festék már megkopott erősen, az ezüst megszürkült, az arany megbarnult. Láttukra a gyönyörű, sudár fenyő hevesen megrázkódott.

– Ezer tűhegy s a Gellérthegy! Karácsonyi pompámat nem engedem csúffá tenni!

A heves rázkódásra összecsendült a sok drága dísz.

– Kiskarácsony, nagykarácsony, ott a helye a parázson! Parázs süsse, megégesse, egykettőre elégesse! Ócska toboz fenyőfánkat ne búsítsa, ne csúfítsa!

Erre ijedtükben sorra lehullottak az ócska tobozdíszek. Az egyik erre gurult, a másik arra… A harmadik amarra… A legkopottabb odakoppant a karácsonyfaállvány ezüstre festett vaslábához. A koppanásra, ütődésre Csip-csup manó kiesett az ágyából. Mert ha eddig nem, most mondom: a legöregebb fenyőtobozban volt a karácsonyi manó háza.

Csip-csup manó megdörzsölte a szemét, megsimogatta a szakállát, s örömében így rikkantott:

– A decemberi nagyharangra, felébredtem karácsonyra! Hol a sapkám? A kabátom?

Hipp és Hopp! – egyszeriben a fején termett a sapkája, a testére nőtt a kabátja, s azzal csissz és csossz! – kicsoszogott a tobozházból. Ám a küszöbben megbotlott és hasra terült.

Nagyon vicces, amikor egy frissen ébredt karácsonyi manó elterül a földön, biz ki is kacagták a díszek. Csúfondárosan kikacagták, valóságos kacagó muzsikává vált a kacagásuk. A gömbök a gúnyáját kacagták, a trombiták a papucsát, az aranydiók a szakállát, az üvegharangok a szeme állását, az ezüsteprek és ezüstgombák a manósapkáját.

Mi tagadás, csúf volt a kis Csip-csup manó: mohaszakálla csupa gubanc, s oly hosszú, hogy minduntalan belebotlott. A kabátkáját ócska pókhálóból szabták vagy száz éve, a papucskáját egy szeleverdi pillangó hímezte neki hajdanán, de minduntalan elvétette a hímzést, a manósipkája még az öregapjáról maradt rá, aki a kökörcsini tündérvásáron vette egy jó szóért a bolondos Szél Szepitől; a szemével pedig, ha erre nézett, amarra sandított, bizony hogy a fekete tücsök is szépségszámba ment mellette.

De ő nem bánta rútságát. A drága díszek kacagását se bánta. Feltápászkodott fektéből, leporolta a kabátját. Hanem amikor az utolsó porszemet is lefújta a kabát ujjáról, hirtelen elámult, mert a fenyőfa törzsében hét rigó énekelt.

Csip-csup manó alig akart hinni a fülének, mert nagy csoda az, ha hét rigó nótázik egy karácsonyfa derekában! Minden karácsnyi manó tudja: ilyen karácsonyfa a legritkábban terem a világon! Elámultak a díszek is, a csillogó csecsebecsék is, s egyszeriben százszor szebben ragyogtak! S már hogyne ragyogtak volna, hisz a rigófütty arról tanúskodott, hogy most ezen a karácsonyfán rendezi be szállását a világszép Gyöngytündérke, a karácsonyfák tündére!

No bizony, egyszeriben megnőtt a karácsonyfa! A büszkeség a mennyezetig növesztette. Lett csillogás-villogás, verseny-ragyogás! A díszek egymást túlszárnyalva ragyogtak, mert mindegyikük azt szerette volna, ha őnála rendezi be szállását a zeneszóval érkező Gyöngytündér!

Csip-csup manó is kapta a seprűjét, és belefogott a nagytakarításba, mert nem akart szégyenben maradni, ha elporzik előtte a Gyöngytündérke hatpillangós üveghintója!

Hanem a díszek mind egy szálig ráripakodtak:

– Mit akarsz itt, te világcsúfja, világrútja?! Csúfságodtól, rútságodtól mi is elborzadunk, hát még a Gyöngytündér! Bújj be a házadba, s ne mutatkozz a színe előtt! Még az orrod hegyét se dugd ki!

Könnyes lett erre a karácsonyi manó szeme. S bármerre tekintett is a könnyein át, mindenfelé ezerszeresre torzított torzképét látta ragyogni a fénylő díszeken, akárha görbe tükörbe nézett volna.

Nem is volt egyéb kívánsága: bezárkózni a házába.

Hanem a sok könny miatt elvétette az utat, s épp a legpompásabb dísz szivárványszínű kapuja felé tartott. Hej, megmérgedt erre a büszke dísz, de féken kellett tartani a haragját, mert abban a minutumban valahol muzsikálni kezdett egy halk szavú öreg zenélőóra, és egy hirtelen kerekedett aranyködből máris előrobogott a karácsonyi Gyöngytündérke hatpillangós üveghintója!

A hat pillangó egyenest a legpompásabb dísz felé tartott. Hogy fénylett, ragyogott erre a dölyfös, drága dísz! Napnál fényesebben, szivárványnál színesebben, s minden káprázatnál káprázatosabban!

Igen ám, de mi történt? A szélesre kitárt kapuban ott remegett a világcsúfja Csip-csup manó. Csúfságától, rútságától megbokrosodtak a lepkeparipák. Hupp! – felborult a lepkefogat, és Gyöngytündérke épp Csip-csup manó rongyos papucskái elé pottyant ki a gyönyörű hintóból. Pihepuha volt a hintó belseje, szerencsére Csip-csup manó szakálla a papucsát verdeste; még nagyobb szerencse, hogy a manószakáll is puha volt, így a pórul járt tündérke nem ütötte meg magát. A manócska gyorsan és gyöngéden a karjába vette, és talpra segítette. A karácsonyfák tündérének nem is történt egyéb baja, csupán a homlokát koccintotta össze Csip-csup manó ezer ráncú homlokával, kopp!

Erre nagyot nevettek mind a ketten. Azaz csak Csip-csup nevetett, mert hiszen a tündérek nem nevetnek, hanem kacagnak.

– Bocsáss meg, Gyöngytündér! – borult térdre előtte a kis manó.

– Mi a szösz? – csodálkozott a karácsonyfák tündére. – Te mentetted meg az életemet, és most bocsánatot kérsz tőlem? Én tartozom hálával tenéked! Hap-hap-hap-ci! – hármat tüsszentett, s a harmadik tüsszentésre olyan szép sztaniol palást borult a karácsonyi manó vállára, amilyet még nem látott a világ, amióta karácsony a karácsony!

Hej, mérgében szétpukkadt a legpompásabb dísz: pukk! – és már csak a leheletvékony üvegcserepek hevertek a fa alatt.

– Jaj, szállás nélkül maradtam! – búsult a tündérke.

– Sose búsulj, van nekem egy tobozházam, hajdanán aranyfestékbe mártották; igaz, azóta megkopott jócskán, de tisztaságtól ragyog kívül és belül! Bátran ellakhatsz benne, és én szívemből örülnék, ha a vendégem lennél – mondta nagy-nagy dadogással Csip-csup manó, mert egyszeriben eszébe jutott a csúfsága, rútsága.

Gyöngytündérke a gondolataiba látott.

– Jó a szíved, Csip-csup manó, épp ezért nem is lehetsz csúnya: megszépít a szíved jósága. Ami pedig a szállást illeti, köszönettel elfogadom a meghívásodat – csilingelte cérnavékony hangján a karácsonyfák tündére.

És akár hiszitek, akár nem, színaranyná változott erre az ócska fenyőtoboz: aranyná vált kívül-belül!

Aranyból volt a bútora: az ágy, a dívány, a szekrény, az asztal és a négy szék, a karosszék és a hintaszék! A tűzhely és a radiátor, a kád és a mosdó, sőt a vízcsapok is, hogy az aranyajtó aranykilincséről ne is beszéljek! Bár azt még megsúgom: a képszegek is mind színaranyná váltak.

Csip-csup manó mindmáig is dörgöli a szemét a csodálkozástól, pedig a karácsonyfák tündérkéje már rég búcsút vett a tobozháztól, és új lepkefogatán vágtat az új karácsonyok elébe, míg valahol a világon, de mindig csak egyben, egyetlenegy fenyőfa derekában hét rigó rikkantja:

– Mérik a diót! Sütik a patkót! Mérik a mákot! Sütik a patkót! Diósat, mákosat! Kalácsot kaptok! Jól is lakhattok karácsonytól újévig, kereken egy hétig! Utána meg ehetitek a kalácsnak végit…

Kenéz Ferenc

Vidám jutalom

Pali, Sára,
Kati, Laci,

gyertek nyomban,
mondjam gyorsan,

hogy az oszi
azt üzeni:

mivel tegnap
padok alatt

semmi szemét
ott nem maradt,

jutalomban
részesültök –

szaladjatok,
vár a sült tök!

De nekem is
adjatok,

hisz a hírnök
én vagyok!

Ferenczes István

Hull a hó a Hargitán

Örökzöldre, szálfenyőkre
hull a hó a Hargitán,
zúzmara s dér ül a tájra,
pártában a jégvirág.

Pipacsoknak téli párja,
jégből szakadt sóhajág,
fehér, fehér, fehérvirág,
fölötted most varjú száll.

Csodaszarvas szemöldökén,
agancságon gyúlsz te ki,
benned égnek fagyos lánggal
szelíd őzek gyöngyei…

Csönd van, csönd van, hófehér csönd,
mintha Holdból hullana,
lebegve száll le a Tejút
milliomnyi csillaga –

Mintha valakinek fájna
száz hiány, jaj, de tisztán,
ó, de csöndben szakad a hó,
jaj, hogy hull a Hargitán…

Székely János

Dal

Fölém borul a lisztes ég
pokróca, hallgatom az estet
s a lassú hóhullás neszét,
kabátom, gőgöm szertefeslett.
Üzend, dal, dúdold, szenvedés,
bukfencet hányó gyermekeknek:
jaj annak, aki szeret, és
jaj annak, aki nem szerethet.

Kányádi Sándor

Télifák

Elhullatta leveleit
kertek, erdők minden fája,
szélnek, télnek vad szigorát
egyedül a fenyő állja.

Egyedül a fenyőerdő
nem hódol meg hónak, fagynak:
zöldell akkor is, ha a nap
sugarai meghervadnak.

Fölfogja a hulló havat,
a szeleket megakasztja.
Sátra alatt menedéket
lel az erdő minden vadja.

Hunyorgó nap, pislogó ég
gyújt az ágakon gyertyákat.
Szarvas, farkas s a szelíd őz
mind egy-egy szép télifát kap.

Dénes György

Újesztendő

Négyszer három tizenkettő,
itt van már az újesztendő.

Hatszor hat az harminchat,
söpri a szél a havat.

Ötször öt az huszonöt,
a házfedél nyöszörög.

Háromszor hét huszonegy,
vastag ködbe bújt a hegy.

Nyolcszor nyolc az hatvannégy,
meleg fülessapkát tégy!

Hétszer kilenc hatvanhárom,
nem fázol meg, ha bundád van.

Kilencszer nyolc hetvenkettő,
faggyal jár az újesztendő.

Király László

December

December szegény,
békétlen ember.
Szomorú legény.
Melege sincsen,
madara sincsen,
bejönne, de megfagy
keze a kilincsen.
Hogyha énekelget,
recsegnek az ágak,
és december szegény,
a békétlen ember
még szomorúbb legény.

De gyúrok én reggel
hóembert a hóból,
kinek fazékkucsmája lesz,
s répaorral orrol.
Összebarátkoznak majd
fehér decemberrel,
s vidám tél lesz,
jégvirágok
virágzanak reggel.

Történetek a görög regevilágból

A görögök vízözöne

Deukálion és Pirrha*

A görögök az aranykorban jók és boldogok voltak, de az ezüst és a rézkorszakban fokozatosan megromlottak. Végül már oly mélyen elmerültek mindenféle gonoszságokban, hogy Zeusz elhatározta, hogy ezt a bűnös nemzedéket vízözönnel fogja elpusztítani. Csak egyetlenegy emberpár: a jámbor Deukálion és felesége, Pirrha nyertek kegyelmet. Deukálion Zeusz parancsára bárkát épített, és azt mindenféle szükséges eleséggel ellátta. Miután feleségével együtt a bárkában elhelyezkedtek, megeredtek az ég csatornái, s heteken keresztül éjjel-nappal szakadt az eső. Az emberek elhagyták házaikat, a fákra másztak fel, de azok sem nyújtottak sokáig menedéket, mert az egyre növekvő áradat csakhamar a legmagasabb fákat is elborította. A bárka mind feljebb és feljebb emelkedett, végre a Parnasszus-hegy csúcsán állapodott meg. Ekkor megszűnt az eső, a szél lenyomta az áradatot, s a bárka lassan ereszkedni kezdett. Poszeidón tengeristen háromágú szigonyával lecsendesítette a hullámokat, fia, Triton kürtjébe fújt, mire a tengerek és folyók a medreikbe tértek vissza. A hegyek mind nagyobbakra nőttek, kiütköztek a fák koronái, már a lombok is lassan láthatóvá lettek, imittamott kibukkant a szárazföld, s midőn az áradat lefolyt, Deukálion kikötötte a bárkát.

A szárazra lépve elszorult a szívük a nagy pusztaság láttára. Leültek egy dombra, s ott mindketten szívük mélyéből zokogni kezdtek. Aztán a sírástól némileg megkönnyebbülve, kezüket összetéve, ég felé irányozták tekintetüket, s imígy imádkoztak:

– Mindenható Zeusz! Megmutattad a te nagy hatalmadat. Megbüntetted a bűnösöket, sőt a bűnösökkel együtt az ártatlanokat is. Csillapodjék haragod és szüntesd meg további büntetéseidet. Ne engedd, hogy a világ végképpen tönkremenjen. Bocsásd le büntető karodat és emeld fel a másikat, az áldásosztót. Ki fog neked és gyermekeidnek áldozni, ha kipusztul az emberiség? Én és feleségem már öregek vagyunk, mi lesz a világból, ha az emberi nemet vissza nem állítod? Könyörögve kérünk: adj jelet, hogy megtudhassuk, mit kell tennünk, hogy új emberek támadjanak, akik jámbor lélekkel áldozhassanak ismét Olümposz lakóinak.

Az imádság megkönnyítette lelküket: bizalom szállott szíveikbe. Fölkerekedtek, hogy valami jelet keressenek. Egy fordulónál deli ifjú jött velük szembe. Fején kerek sipka, bokáján saruszárny, kezében rövid pálca.

– Hermész vagyok, Zeusz küldötte – szólott. – Az istenek királya meghallgatta könyörgéseteket: helyre fogja állítani az emberi nemet. Mégpedig általatok.

– Általunk? – szólt megdöbbenve Deukálion. – Hogyan volnánk mi arra képesek, szegény gyarló emberek?

– Ne törődjél te azzal – vágott közbe Hermész –, ha Zeusz rád bízza a feladat teljesítését, akkor majd az eszközöket is megadja hozzá. Az én tisztem csak az, hogy Zeusz üzenetét átadjam. Ha többet akartok tudni: forduljatok Themiszhez.

Ezzel Hermész eltűnt szemeik elől.

Deukálion és Pirrha fölkereste Themisz szentélyének helyét. Ott buzgó imában kérték az istennőt: adja tudtukra, miképpen állíthatják helyre az emberi nemet.

Az istennő így felelt:

– Ha akarjátok, hogy ismét emberek népesítsék be Görögország hegyeit, halmait és síkjait, dobáljátok édesanyátok csontjait a hátatok mögé.

– Teremtő Zeusz! – kiáltott fel kétségbeesetten Deukálion. – Honnan vegyük mi elő édesanyánk csontjait?

Fejüket lecsüggesztve, szomorúan ballagtak az elhagyott utakon. Reményük minden lépés után egyre fogyatkozott. Egy vízmosásos völgyön mentek keresztül. Nagy kődarabok zárták el útjukat. Miközben Deukálion botjával ellódította egyikét-másikát az útból, egyszerre hirtelen világosság támadt lelkében:

– Ó, mennyei hatalom és jóság – kiáltott fel mintegy álomból eszmélve fel –, értelek immár! Nem közös édesanyánk-e Gaia, a Föld, s a kövek nem annak csontjai-e?

– Valóban! Látod, erre nem is gondoltunk mindjárt – szólott Pirrha álmélkodva. – Igaza volt Hermésznek, hogy Zeusz kegyelme majd felvilágosít bennünket. Ó, milyen jók is az istenek!

És azonnal munkához láttak. Köntöseiket teleszedték kődarabokkal, s aztán egymás mellett lépegetve, egyenként hátuk mögé dobálták a köveket. Midőn a készlet kifogyott, hátratekintettek. Deukálion mögött férfiak, Pirrha mögött nők csoportosultak, élénk taglejtésekkel beszélgetve, vidám arccal, mint olyan emberek, akik hosszas távollét után szerencsésen hazakerültek.

Deukálion a földre borult, s hálás csókokkal köszönte meg Földanya adományát, aztán oltárt emelt, összecsődítette az új népet, és hálaáldozatot mutatott be a könyörületes Zeusznak.

Azóta sokszor mondogatták a görögök, hogy azért olyan kemény emberek ők, mert kövekből származnak.

Az istenek és a gigászok harca

Kevés esemény ragadta meg annyira a görögök képzeletét, mint az istenek harca a gigászok ellen. A szobrászok domborműveken, a képírók festményeiken számtalanszor megörökítették, s a görögök örömüket lelték az istenek győzelmében, a lázadó gigászok leveretésében.

Kik is voltak a gigászok? Isteni eredetű, embertestű, sárkánylábú óriások. Volt köztük olyan is, aki egészen embertestű volt. Némelyiknek szárnya volt, másoknak pedig a lába kígyóban végződött. Midőn Krónosz, anyja biztatására, atyját, Uránoszt megcsonkította, ennek földre hulló véréből származtak a gigászok. A gigászokat nem hagyta nyugodni isteni eredetük, ezért midőn Zeusszal a harmadik isteni nemzedék uralkodott, fölkeltek és harcot indítottak Olümposz és lakói ellen. Rettenetes erejükkel hegyre hegyeket halmoztak fel, s már-már úgy látszott, hogy ők lesznek a győztesek, de az olümposzi istenek helytállottak uralmukért. Zeusz, Hekáté és Pallasz, mindegyik egy-egy külön fronton szállott szembe a gigászokkal. Zeusz szétvetett lábakkal, mint aki rohanó vízzel megy szembe, oly hévvel vette fel a küzdelmet, hogy palástja övig lecsúszott válláról. Egyik gigászt villámával sújtja agyon, a másikat lándzsájával döfi át, a harmadikat hatalmas sasmadara teszi ártalmatlanná. Némely gigász vastag állatbőröket csavar karjai köré, de Zeusz erejével szemben így sem menekül meg.

A hármastestű Hekáté fáklyával, karddal, pajzzsal és kutyáival rontotta ellenfeleit.

A harc sorsa Pallasz Athéne frontján dőlt el. Kígyója keresztülcsavarodott a szárnyas Alkyoneusz gigász testén, s a szörnyet aztán maga az istennő jobb kezével sújtotta földhöz. Hiába kért isteni anyja, Gaia kegyelmet fia számára, a küzdelem be volt fejezve, a győzelem szárnyas istene, Niké diadalágat tűzött Pallasz Athéné gorgófejes sisakjára.

Zeusz a legyőzött gigászokat az alvilágba, a Tartaroszba zárta. Itt éltek tovább örök sötétségben, ártalmatlanul. Vastag ércfalakkal zárták őket körül, s a kaput Hekáté őrizte, hogy a föld mélyéből soha többé fel ne jöhessenek a napvilágra. Odalenn néha annyira nyugtalankodtak, hogy a föld is megremegett fölöttük.

(Takács György nyomán)

**A h betűt nem ejtjük.*

A következő lépés

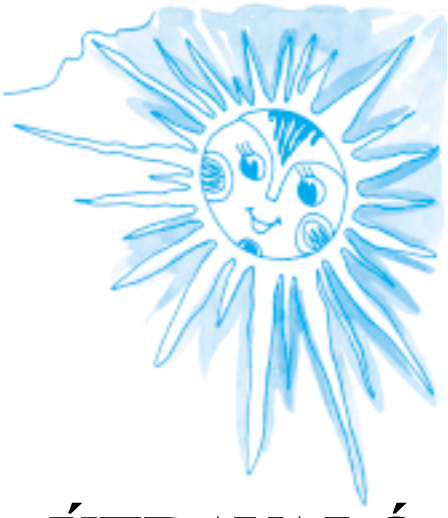

ÚTRAVALÓ

– Bogi, te soha nem félsz a sötétben?

– Miért félnék? A szentjánosbogarak világítanak a sötétben, ha nem is túl messzire, de kis fényük bevilágítja az utat.

– Ezért lettél éjjeliőr?

– Igen! Tudod, amíg te alszol, addig én őrködöm. Vigyázom az álmotokat.

– De jó lenne, ha nekem is lenne ilyen kis lámpásom!

– Neked is lehet, persze nem olyan, mint az enyém, de a szívedben lehet egy kis mécses. Az Úr Jézus azt mondta egyszer: „Én vagyok a világ világossága." Olyan Ő, mint egy lámpás: megmutatja, merre visz az út, mit kell tenned, de azt is, hogy milyen vagy. A mai történetet egyik nagybácsim mesélte el nekem.

Nem messze a csobogó pataktól van egy rét, a Pitypang rét. Itt lakott Nyuszka, az ugrabugra kis nyulacska. Csendes, visszahúzódó teremtés volt, de ha az anyukáját kérdezték, ő aztán tudott mesélni Nyuszka csintalanságairól. Nem volt ő rossz nyúlgyerek, csak végtelenül kíváncsi, ezért aztán nemegyszer került kellemetlen helyzetbe.

Egy szép napon Nyuszka épp a Pitypang rétet járta, amikor valami nagyon érdekes dolgot fedezett fel.

– Nicsak, egy lyuk! Vajon mi lehet benne? Talán egy kincseskamra, tele szebbnél szebb holmikkal. De az is lehet, hogy egy éléskamra finom répával tömve. Vagy talán valakinek a lakása... Az a legegyszerűbb módja annak, hogy ezt kiderítsem, ha megnézem.

Óvatosan körüljárta egyszer a rést, hogy vajon talál-e rajta lépcsőt vagy valami bejáratszerűt. Hiába meresztette azonban bogárszemeit, hiába nyújtogatta lábacskáit, nyoma sem volt bármiféle bejáratnak. Nyuszka ismét körbejárta a rést, majd újra megpróbálta lábacskáival kitapogatni az esetleges lépcső fokait. Aztán egyszer csak hopp… Mire körülnézett, csak nagy-nagy sötétséget látott maga körül. Riadtan dörzsölgette sajgó hátsófelét. Miután szeme hozzászokott a sötétséghez, egy kis alagutat pillantott meg.

– Hahó, valaki! – kiabált be az alagútba.

– Hahóóó, valakiii – visszhangozta a sötétség. Nyuszka újra bekiáltott, de a visszhangon kívül egyetlen válasz sem jött.

– Itt ugyan hiába kiáltozol – szólalt meg egy hang Nyuszka háta mögül. A kis nyúlgyerek ijedtében ugrott egyet… Ennek az lett az eredménye, hogy szürke bundácskája alatt újabb sajgó réteg keletkezett.

– Ne ijedezz, kedvesem – gyulladt ki egy aprócska fénynyaláb –, tőlem nem kell félned, én csak egy kis szentjánosbogár vagyok. Egy épp álmában megzavart szentjánosbogár – tette hozzá nem kis szemrehányással a hangjában.

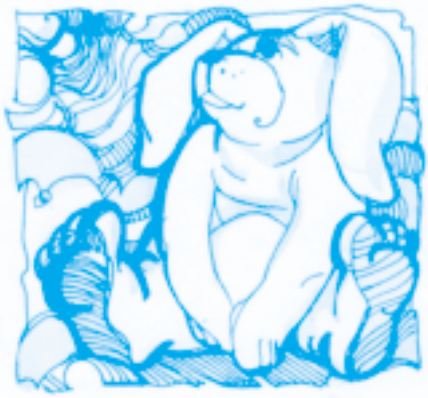

– Ne, ne, ne haragudj – makogta Nyuszka –, én csak kíváncsi voltam, mi lehet ebben a veremben, de nem így képzeltem… Most, hogy már körülnéztem, szívesen visszamennék, de sehol nem látom a kijáratot.

– Ha végigmész ezen a folyosón, fordulj balra, ott találsz egy lépcsőt. Az egyenesen a Pitypang rét szélére vezet, oda, ahol vasárnap esténként játszani szoktatok.

– Jó, jó – vakargatta fejét Nyuszka –, de hát ott sötét van, nekem pedig se lámpám, se semmim…

A szentjánosbogár elgondolkodva nézett a még mindig derekát dörzsölő kisnyúlra. Megérdemli, hogy ide jutott, gondolta először, aztán megsajnálta a meggondolatlan csemetét.

– De aztán ne csapkodj a füleiddel – morogta, és felült Nyuszka homlokára. A megszeppent nyúlgyerek először nem értette, mit akar újdonsült barátja, aztán örömében futásnak eredt. Nem is jutott messzire, egy eltévedt kavics útját állta, Nyuszka megbotlott… és most már a fején is púp díszelgett.

– Gondolhattam volna, hogy még ennyit sem tudsz – porolgatta mérgében szárnyacskáit a szentjánosbogár. – Mit képzeltél, mekkora fényem van? Most nem a réten vagy, ahol kedvedre rohangálhatsz. Itt minden lépésre figyelned kell, vagy talán még több foltot szeretnél a kis bőrödre?

Nyuszka ezek után engedelmesen lépkedett az aprócska fénynyaláb nyomában. Szemeit folyamatosan az úton tartotta, így minden követ észrevett. Mire hármat pislantott, oda is értek a lépcső aljához.

– Innen már hazatalálsz – mondta kis barátja, és köszönetet sem várva felröppent. Mire Nyuszka hazaért, a népes család már a vacsoránál ült. Az ugrabugra nyúlgyerek még napokig dörzsölgette fájó részeit, persze csak amikor senki nem látta, hiszen így is sokáig kellett hallgatnia a testvérkéi gúnyolódásait.

– Mit gondolsz, Tücsök, miben hasonlít az Úr Jézus erre a szentjánosbogárra?

– Segít kijutnunk a bajból?

– Igen, ebben is hasonlít, de van még egy közös bennük.

– Tudom már, mutatja az utat.

– Látom, figyeltél a beszélgetésünk elején. Valóban, Jézus szava, tettei olyanok a számunkra, mint a lámpás. Ha figyelünk rá, akkor tudjuk, mikor mit kell tennünk, és el tudjuk kerülni a ránk leselkedő veszélyeket.

Olasz Tímea

Bibliai ábécé

Heródiás. Heródes Antipás király féltestvérének a feleségét, Heródiást vette feleségül, s ezért Keresztelő János megfeddte. Ez annyira felbőszítette Heródiást, hogy ravasz tervet szőtt a próféta ellen. Amikor leánya, Salome táncolt a király és vendégei előtt, ami annyira megtetszett Heródesnek, hogy jutalmul bármit megígért a lánynak, az anyja azt mondta, hogy kérje el Keresztelő János fejét egy tálon. A király elfogatta ugyan Keresztelő Jánost, de kivégezni nem akarta. Azonban kénytelen volt teljesíteni ígéretét.

Hettiták. Amikor Ábrahám Hebrónba érkezett, megvásárolt a vidék lakosaitól, a hettitáktól egy darab földet temetkezési helyül. 400 ezüstsekelt fizetett érte (1 ezüstsekel súlya 14,55 g). A hettiták egy Kis-Ázsiában egykor hatalmas birodalom népének a leszármazottai voltak. Az ígéret földjének elfoglalása után összekeveredtek Izráel fiaival. Dávid egyik harcosa, Uriás is hettita volt.

Héber. A zsidók ősi nyelve, ezen írták az Ószövetség legnagyobb részét. Csak Dániel könyve íródott arámul, amely azután az ószövetségi kor végén és Jézus korában a zsidók nyelve lett az ősi héber helyett. De a héber elnevezés használatban maradt a Palesztinában és a szétszórtságban élő zsidók jelölésére.

Hilkijjá. Ő volt a főpap az ifjú Jósiás júdai király (Kr. e. 640–609) uralkodása idején. A templom újjáépítésekor megtalálta az elfelejtett törvénykönyvet (Mózes ötödik könyvét) egy rejtekhelyen, s eljuttatta a királyhoz. E könyv igéinek olvasásakor bűnbánatot tartottak és megreformálták a nép életét és istentiszteletét.

Hinnóm völgye. Ebben a Jeruzsálemtől délre eső völgyben valamikor bálványokat imádtak. Később szemétlerakodó hely és dögtemető lett, s itt égették el az elítélt bűnösök hulláit. Így vált ez a tisztátalan hely, a gyehenna a pokol fogalmának hordozójává.

Hintó, harckocsi. „Menj oda és csatlakozz ahhoz a hintóhoz” – szólt a Szentlélek Fülöphöz, amikor a néptelen úton feltűnt egy díszes hintó. Az etióp királynő kincstárnoka ült benne a jeruzsálemi páska ünnepéről hazautazóban, és Ézsaiás könyvét olvasta. Fülöp beszállt a hintóba és megkérdezte tőle, hogy érti-e, amit olvas. Az etióp ember természetesen nem érthette a Messiásról szóló ézsaiási próféciát, de amikor Fülöp beszélt neki Jézus életéről, haláláról, feltámadásáról, megértette a prófécia értelmét. Amint egy vízhez érkeztek, megállította a hintót, s Fülöp megkeresztelte a hitre jutott etiópiait. A lovas hintók és az ugyancsak lovas harckocsik a tekintély és a hatalom jelképei voltak a bibliai korban.

Hírám. Tírusz királya Dávid és Salamon szövetségese volt. Tanult ácsokat és kőműveseket, valamint a Libanon erdeiből ciprusfát küldött a templom építéséhez. Salamon és Hírám hajói járták a tengereket és hoztak aranyat, ezüstöt, elefántcsontot, majmokat és pávákat.

Hit. „A hit pedig a remélt dolgokban való bizalom és a nem látható dolgokról való meggyőződés.” Így határozza meg a hitet a Zsidókhoz írt levél szerzője. Remény, bizalom, meggyőződés, mind együtt van a hitben.

Hitünk tárgya pedig az Újszövetség szerint Jézus Krisztus. Benne reménykedni, benne bízni, teljes meggyőződéssel őrá hagyatkozni, ezt jelenti a keresztény hit.

Hivviek. A Libanon hegyei között élő nép volt. Gyakran jöttek át Izraelbe, s közülük többen is dolgoztak Salamon építkezéseinél.

Holt-tenger. A Palesztina fennsíkját és hegyeit észak–déli irányban átszelő mély bevágásnak, a Jordán völgyének déli vízgyűjtő medencéje a Holt-tenger vagy Sós-tenger. A 80 km hosszú és 13 km szélességű nagy tó felszíne mintegy 40 méternyire van a tengerszint alatt. Bár a Jordán és más folyók is beletorkollnak, hőmérséklete oly magas, hogy minden beleáramló friss víz elpárolog belőle. A Holt-tengerben rengeteg só és egyéb vegyi anyag van, halak nem élnek benne, s az ember úszás nélkül is lebegve marad a felszínén. Valószínűleg az Ábrahám idején elpusztult bűnös Sodoma és Gomora városok helyén keletkezett.

Holt-tengeri tekercsek. A bibliai korban a könyveket hosszú papirusz- vagy pergamenszeletekre írták, többnyire mindkét oldalon, és feltekerték.

A holt-tengeri tekercseket 1947-ben találták meg a Holt-tenger közelében levő Qumran barlangjaiban. Közöttük voltak az Ószövetség egyes könyveinek másolatai is. 11 barlangban végeztek kutatást és 500 iratra leltek, amelyek jó állapotban maradtak a Holt-tenger vidékének tiszta, száraz levegőjében. Az iratok egy Qumranban 200 éven át, kb. Kr.u. 70-ig virágzó közösség könyvtárából valók. Ez egy szigorú zsidó vallási közösség volt, amely az „Igazság Tanítójá”-nak eljövetelében reménykedett. Lehetséges, hogy közülük többen is csatlakoztak az első jeruzsálemi keresztény gyülekezethez. Amikor a háború előzte őket holttengeri otthonukból, könyvtárukat barlangokban rejtették el. Ezek a tekercsek nagy segítséget jelentettek a tudósoknak az ószövetségi írások jobb megértésében, s az Újszövetség hátteréhez is szolgáltattak új adatokat.

(Cecil Northcott *Bibliai lexikon gyerekeknek* című könyve alapján)

Olvastad már?

Ugye Te is hallottad már, amikor a felnőttek – sóhajtva, legyintve, ki pedig felháborodva – azt mondják: A mai gyerekek nem olvasnak, csak a képernyőt bámulják…

Mi másként gondoljuk. Hiszünk abban, hogy Ti is szeretitek a könyvet. Ebben a rovatunkban egy-egy közkedvelt ifjúsági regényből vagy meseregényből mutatunk be egy szemelvényt. Azok számára, akik még nem olvasták: kedvcsinálóul, azoknak pedig, akik már kétszer vagy háromszor is: az emlékek felidézéséül.

Hugh Lofting

Doktor Dolittle és az állatok

(Részlet)

I. Puddleby

Sok-sok évvel ezelőtt, amikor nagyapáink is kisgyerekek voltak még, élt egy doktor. Úgy hívták, hogy dr. med. John Dolittle. Ez a „dr. med." a neve előtt azt jelentette, hogy igazi orvos volt, és egész csomó tudományt hordott a fejében.

Ott éldegélt abban a kis városkában, melynek neve: Puddleby-on-the-Marsh. Dolittle doktort mindenki ismerte, öreg, fiatal egyaránt.

Ha másképp nem, legalább látásból. Valahányszor magas tetejű kalapjában végigsétált az utcán, mindenki azt mondta: „Itt megy a doktor! Ez ám az okos ember!" A gyerekek és a kutyák kiszaladtak a házakból, mögé csatlakoztak, és még a templom tornyán ülő varjak is károgva megbiccentették a fejüket.

A ház, amelyben a város végén éldegélt, kicsike volt, de a kertje annál nagyobb: hatalmas pázsitos térség, dús lombú fűzfákkal beárnyékolt kőpadok. Háztartását nővére, Sarah Dolittle vezette, a kertet pedig ő maga tartotta rendben.

A doktor nagyon szerette az állatokat, és kis kedvenceit ott tartotta a házban. Az aranyhalakon kívül, amelyek a kert mélyén szép, nagy medencében laktak, kamrájában néhány nyúl, zongorájában sok fehér egér, a fehérneműs szekrényben egy mókuska és a pincében egy kis sündisznó éldegélt. Volt egy borjas tehene is meg egy öreg lova, huszonöt esztendős, sánta jószág, azonkívül pedig tyúkjai, galambjai, két báránykája és sok más állata. De szívéhez a legközelebb Dab-Dab kacsa állt, meg Dzsip kutya meg Göb-Göb, a kismalac meg Polinézia, a papagáj és Tu-tu, a bagoly.

Nővére gyakran zsörtölődött a sok állat miatt. Azt állította, hogy rendetlenséget csinálnak. És egy nap, amikor egy köszvényes öreg néni jött a doktorhoz, véletlenül ráült a sündisznóra, amely a karosszékben szundikált. Az öreg néni soha többé nem jött, inkább minden szombaton elment a tíz mérföldnyire fekvő Oxenthorpéba, egy másik orvoshoz.

Sarah Dolittle ekkor odament a doktorhoz, és azt mondta neki:

– Hogyan képzeled, hogy a betegek eljöjjenek hozzád, ha ezeket az állatokat mind a házadban tartod? Szép orvos az, akinek a rendelője tele van egérrel meg sündisznóval! Ez a néni már a negyedik, akit az állatok riasztottak el. Jenkins úr és a tiszteletes is kijelentették, hogy akármilyen betegek, még csak közelébe se jönnek a házunknak. Napról napra szegényebbek leszünk. Ha így folytatod, egyetlen gazdag ember se választ az orvosának.

– Csakhogy én jobban szeretem az állataimat, mint a „jobb" embereket – felelte a doktor.

– Nevetséges vagy – mondta erre a nővére, és kiment a szobából.

Így történt, hogy idővel a doktor állatai egyre szaporodtak, pácienseinek száma pedig egyre fogyott, míg végül egy sem maradt, kivéve a macskaeledelt áruló embert, aki semmiféle állattól nem irtózott. Csakhogy a macskaeledeles nem volt gazdag, és évente csak egyszer szokott beteg lenni, karácsony táján. Ilyenkor pár shillinget adott a doktornak egy üveg orvosságért. Pár shillingből nem lehet egy évig élni – és nem lehetett már akkor sem, azokban a régrég múlt napokban. Isten tudja, mi történt volna, ha a doktornak nincs némi megtakarított pénzecskéje. Így hát kitartott az állatai mellett, és minden évben többet gyűjtött maga köré. Persze, az élelmezésük nagyon sokba került, és így a pénze egyre jobban fogyott.

Ekkor eladta a zongoráját, és a fehér egereket átköltöztette az íróasztal fiókjába. Csakhogy ez a pénz is gyorsan elolvadt. Erre eladta a szép barna ruháját, amit csak ünnepeken meg vasárnap szokott hordani, és napról napra szegényebb lett.

Ebben az időben, ha magas tetejű kürtőkalapjában végigsétált az utcán, az emberek így szóltak egymáshoz: „Itt megy dr. med. John Dolittle. Volt idő, amikor ő volt a legismertebb orvos az egész nyugaton. És nézz csak rá most! Egy fillérje sincs, és csupa lyuk a harisnyája."

Hanem a kutyák, macskák meg a gyerekek most is kiszaladtak a házból, és végigkísérték a városon, mint akkoriban, amikor a doktor még jómódban élt.

II. Az állatok beszéde

Egy szép napon úgy esett, hogy a doktor a macskaeledeles emberrel, aki gyomorfájása miatt jött el hozzá, a konyhában ült és beszélgetett.

– Ugyan miért nem hagy föl az emberek gyógyításával, és miért nem lesz az állatok doktora? – kérdezte a macskaeledel-árus.

Polinézia, a papagáj eddig az ablakpárkányon ülve nézett ki az esőbe, és egy régi matrózdalt dúdolgatott magában. Most abbahagyta a dúdolást, és felfigyelt.

– Mert ugye – folytatta a macskaeledeles –, doktor úr mindent tud az állatokról, sokkal, de sokkal többet, mint az állatorvosok. Az a könyv a macskákról, hát az valami csodálatos! Igaz, hogy én nem tudok se írni, se olvasni, különben talán magam is könyveket írnék, de a feleségem, Teodózia több iskolát járt, s ő olvasta fel nekem a doktor úr könyvét. Hát az valami csodálatos! Igen, ez a helyes szó: csodálatos! Mintha csak a doktor úr maga is macska lett volna! Hogy ismeri az eszük járását! És figyeljen csak a szavamra: nagy csomó pénzt kereshet azzal, ha állatokat gyógyít. Higgye el nekem. Mert látja, én elküldök ide minden öregasszonyt, akinek beteg a kutyája vagy a macskája. Meg aztán, ha nem volna elég a beteg állat, tehetek is valamit az ételükbe, hogy rosszul legyenek tőle.

– Nem, nem! – tiltakozott a doktor. – Ilyet nem szabad tenni! Nem volna helyes dolog!

– Ó, hiszen nem is olyasmire gondolok, amitől komolyan megbetegszenek! Csak arra gondoltam, hogy hadd legyenek egy kicsit elszontyolodottak. Az öregasszonyok mindjárt megijednek. De amint mondja, doktor úr, ez tényleg nem volna rendes dolog. Hanem szegénykék megbetegszenek maguktól is, mert az öreg nénik mindig túl sokat adnak nekik enni. És nézze csak, a környékbeli majoros, akinek sánta a lova, meg beteg a birkája, mind ide jár majd. Legyen állatorvos!

Amikor az ember elment, a papagáj leröpült a függönyrúdról a doktor asztalára, és így szólt:

– Ennek a fickónak igaza van. Ezt kell tenned, doktor. Légy állatorvos. Hagyd a mafla embereket, ha nincs elég eszük, hogy belássák: te vagy a legjobb orvos a világon! Helyettük inkább az állatokkal foglalkozz, azok majd rájönnek hamarosan!

– Hiszen annyi állatorvos van! – felelte John Dolittle, és kitette a virágcserepeket az ablakpárkányra, hogy jobban érje őket az eső.

– Van, van – vitatkozott a papagáj –, de egy sem ér semmit. Figyelj csak rám, doktor, mondok neked valamit. Tudsz róla, hogy az állatok beszélnek?

– Tudom, hogy a papagájok beszélnek.

– Mi, papagájok két nyelven is beszélünk: embernyelven meg madárnyelven – felelte büszkén Polinézia. – Ha azt mondom, Polly kétszersültet kér, ezt megérted. De mit szólsz ehhez:

– Ke-ke oi-i fi-fi?

– Te jóisten – kiáltott fel a doktor –, mit jelentsen ez?!

– Madárnyelven ezt jelenti: meleg még a tejbegríz?

– Igazán? De hát eddig sohasem szóltál hozzám ezen a nyelven – csodálkozott a doktor.

– Mit értél volna vele? – felelte a papagáj, és a bal szárnyáról kétszersültmorzsákat tisztogatott le. – Úgysem értettél volna meg!

– Beszélj erről még többet, még sokat! – mondta a doktor izgatottan. Odarohant a konyhaszekrényhez, kikapta a fiókból a hentes felírókönyvét meg egy ceruzát, és visszasietett. – Beszélj, de ne nagyon gyorsan, majd leírom. Érdekes, nagyon érdekes ez a madárnyelv, valami egészen új dolog! Legelőször taníts meg az ábécétekre… csak szép lassan!

Így tudta meg a doktor, hogy az állatoknak is van nyelvük, és tudnak egymással beszélgetni. Polinézia az első délutánon ott ült a konyhaasztalon, és szavakat diktált neki, amiket aztán ő feljegyzett a könyvecskéjébe.

Dzsip jött be a konyhába. A papagáj így szólt a doktorhoz:

– Nézd csak, hozzád beszél.

– Nekem úgy tűnik – felelte a doktor –, mintha a fülét vakarná.

– Hát hiszen az állatok nem is mindig a szájukkal beszélnek – magyarázta hangosan, felhúzott szemöldökkel Polinézia –, hanem a fülükkel, lábukkal, farkukkal, minden testrészükkel. Néha szándékosan nem adnak hangot, nem akarnak zajt csapni. Most meg felhúzza a fél orrát, látod?

– Mit jelentsen ez? – kérdezte a doktor.

– Ezt: nem veszed észre, hogy már elállt az eső? Kérdez, azért mozgatja az orrát. A kutyák általában az orrukkal kérdeznek.

Rövid idő alatt a papagáj segítségével a doktor olyan jól megtanulta az állatok nyelvét, hogy ő maga is tudott hozzájuk beszélni, és megértette, amit mondtak. Ekkor aztán egészen felhagyott az emberek gyógyításával.

Amint aztán a macskaeledel-árus mindenkinek elújságolta, hogy John Dolittle állatorvos lesz, az összes öreg néni elkezdte hozzá hordani kedvenc kutyuskáit, ha túl sok süteményt ettek, és a majorosok sok-sok mérföldnyiről is elhozták megmutatni beteg juhaikat és disznaikat.

Így hoztak egyszer hozzá egy lovat, amely eddig ekébe fogva dolgozott. A szegény jószág nagyon boldog volt, hogy végre olyan emberre talált, aki megérti a szavát.

– Tudja, doktor úr – mondta a ló –, az az állatorvos, ott a dombon túl, nagyon tudatlan fráter ám! Már hat hete kezel köszvény ellen! Pedig hát nekem szemüveg kellene. Fél szememre lassan-lassan megvakulok. Nem értem, hogy a lovak miért ne hordhatnának éppen úgy szemüveget, mint az emberek. Hanem az az ostoba ember, ott a dombon túl még csak egy pillantást se vetett a szemre. Mindig csak nagy pirulákat etetett velem. Megpróbáltam beszélni vele, de nem ért lónyelven. Nekem szemüveg kell.

– Persze, persze – felelte a doktor –, rögtön szerzek is egyet.

– Olyat szeretnék – mondta a ló –, mint amilyet ön hord, doktor úr, csak az üvege legyen zöld. Ez majd megvédi a szemem a napsugaraktól, amikor künn dolgozom a mezőn.

– Rendben van – jelentette ki a doktor –, zöld szemüveget kapsz.

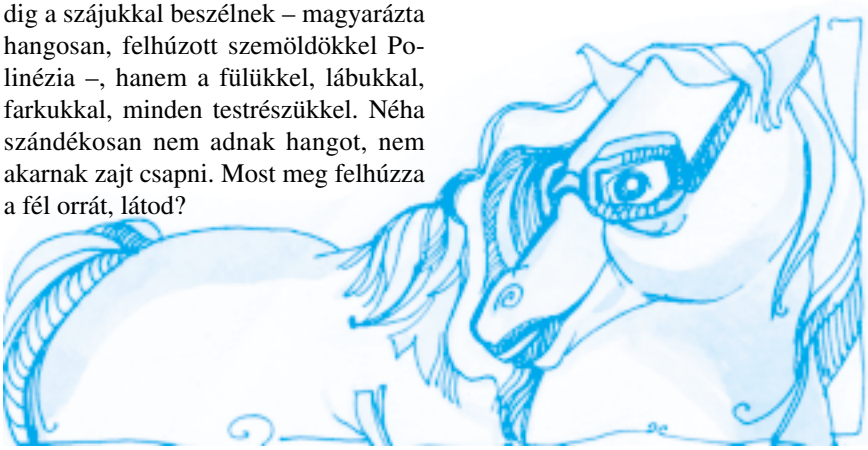

Számítógép-suli 57.

A MICROSOFT EXCEL

Az Eszközök menü

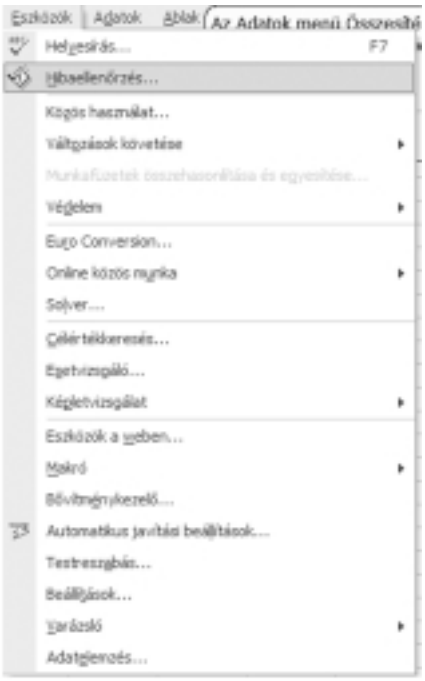

A menü parancsaival az Excel különböző kiegészítő alkalmazásait lehet aktivizálni, de innen indítható a helyesírás-vizsgálat vagy az automatikus javítás funkciója is (mint a Wordben).

Az **Beállítások** menüpont kiválasztásakor egy sokablakos párbeszédablak jelenik meg, ahol az Excel számos beállítása végezhető el. Ezek közül csak néhányat tekintünk át vázlatosan.

A ***Megjelenítés*** lapon az Excel ablak elemeinek megjelenését lehet beállítani. A *Cellarácsok* beikszelésekor a táblázat cellavonalazása látszik a képernyőn, ellenkező esetben nem.

Az ***Általános*** lapon a cellahivatkozási módok közül lehet választani (**A1** vagy **S1O1**). A legutóbbi fájlok listája megjelenhet a **Fájl** menü alsó részén, de le is tiltható. Itt lehet megadni, hogy új munkafüzet megnyitásakor az Excel hány munkalapot adjon (alapbeállítás szerint 16). Előírhatjuk, hogy az Excel milyen alaptípusú és méretű betűkkel jelentkezzék be (ami természetesen „kint" átállítható). Megadhatjuk még a munkakönyvtárt és a felhasználó nevét.

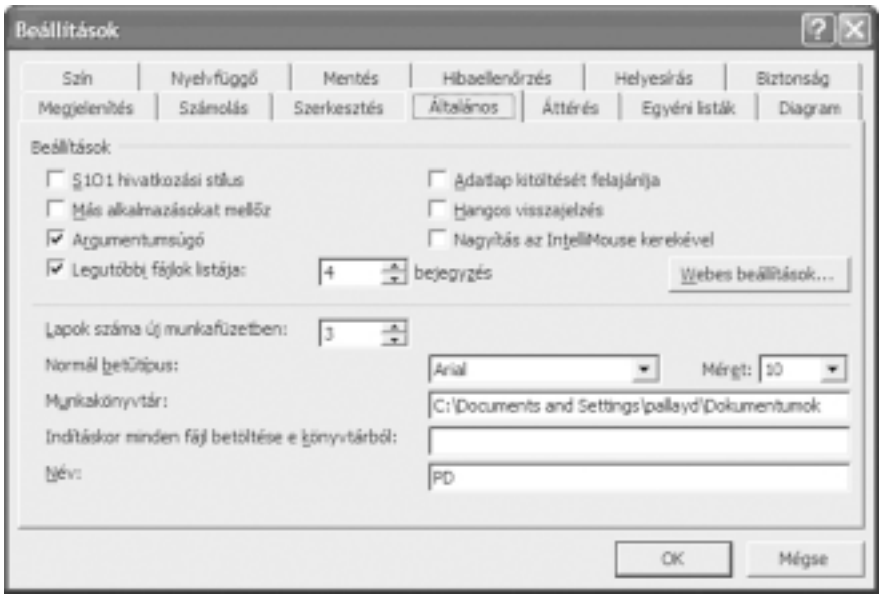

Az ***Egyéni listák*** lapon saját listákat állíthatunk össze, amit az Excel autokitöltés funkciója felismer. Például, ha beírjuk a *rock, pop, jazz, folk, klasszikus* sort, akkor a *rock* szót tartalmazó cella húzása után ez a lista fog kialakulni.

Pallay Dezső

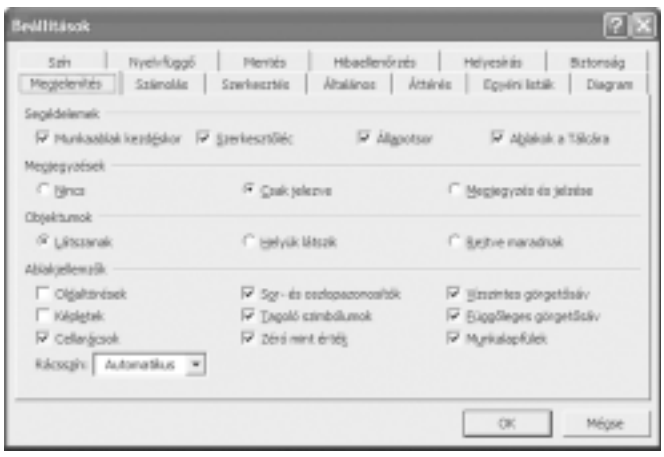

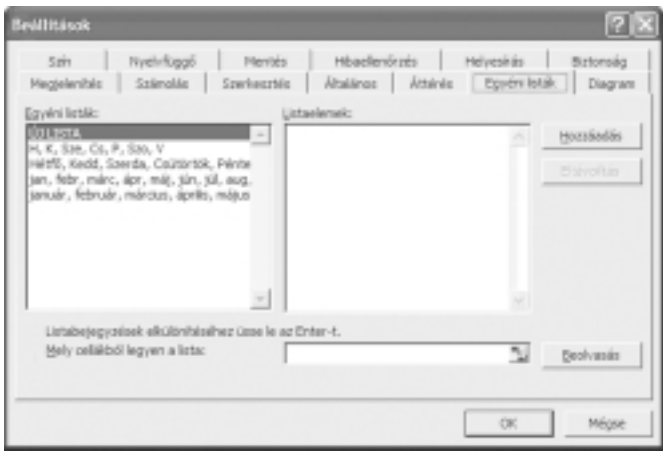

Fesd ki!

Feladat

Miből van a hópehely?

Karácsony

Kr. u. 325-ben a Niceai Zsinat szent nappá nyilvánította Jézus születésnapját. A karácsony a kereszténység elterjedésével a legtávolabbi kultúrákba is eljutott, s mára az egész világon a béke és szeretet ünnepeként tartják számon.

A téli napfordulót már a régi, „pogány" világban is megünnepelték, hiszen a napok hosszabbodása egy új időszak kezdetét, a remény feltámadását jelentette a földművesek számára. Rómában december 17. és 24. között tartották a földművelés istenének, Szaturnusznak az ünnepét, s a kereszténység megjelenése után ennek helyét vette át a karácsony.

A korai keresztények szerint Jézus a nyolcnapos zsidó ünnep, a hanuka idején jött a világra, amely egy nagy ókori katonai győzelem emlékét idézi. A judaizmus nem úgy tekint Jézusra, mint Megváltóra, de az első áttérők számára fontos volt, hogy egy megszentelt időszakra helyezzék Isten fiának a földre jövetelét.

Európában a XVI. századig a Julius Caesar által bevezetett Julianus-naptár volt érvényben, s ekkor még január 7-én tartották a karácsonyt, míg a Gergely-naptár december 25-re helyezte át az ünnepet. Az ortodox kereszténység – például az orosz egyház – a mai napig a Julianus-naptár szerint ünnepel, s akarácsonyt náluk hathetes böjti időszak előzi meg.

A KARÁCSONY KELETEN

Jézust az iszlám vallás nem tartja Isten fiának, de prófétaként tiszteli, és születésnapját is szentnek tekinti. A muszlimok a középkorban a keresztényekkel együtt ülték meg ezt az ünnepet, ám a keresztes hadjáratok pusztításai véget vetettek a közös megemlékezésnek. A karácsony ma már átalakult formájában van jelen az iszlámban.

Indiában a vallási sokszínűség rengeteg ünnepi alkalmat teremtett. Minden egyes szentnek vagy istenségnek megvan a saját személyéhez köthető szent napja. A hívők ilyenkor böjtölnek, és zenés szertartásokat, áldozatokat mutatnak be a templomokban. Jézusra ők mint Isten földi megtestesítőjére tekintenek és elfogadják tanításait, de a karácsony csak az Indiában élő 30 millió keresztény számára vallásos ünnep.

Buddha híveinek csupán egyetlen ceremóniát engedélyezett, a kéthetente megtartott gyónás ünnepét. A mai buddhisták már három ünnepet is számon tartanak; Buddha születésének, megvilágosodásának és halálának évfordulóját. Bár Jézust ők is szentnek tartják, a karácsony nem ünnep a számukra.

Emil, Magyarország

Sivatagi páncélos

Dél-Amerika száraz klímájú, füves pusztáin, félsivatagos területein őshonos a kilencöves tatu. Ez a különleges állat egész testét beborító páncélruhát hord, amely, akár a sündisznót a tüskéi, megvédi őt a ragadozók támadásától.

A kilencöves elnevezés persze nem valamiféle harcművészeti ág fokozatára utal, hanem páncélzatának mintázatára. Krokodilszerű barnás színű bőrén a dereka tájékán kilenc körkörös sáv látható. Páncélzata ellenállóbbá teszi az időjárás viszontagságaival szemben, de a sivatag szélsőséges éghajlata ellen föld alatti kuckója is védelmet biztosít számára. Lakhelyét telegyömöszöli avarral és füvekkel, így a vájat általában csak egyetlen példány számára lakható. Kivételt képez a párzás időszaka, amikor egy hím és egy nőstény példány osztozik egy üregen. Ez általában július végére esik, így a kicsinyek tavasszal jönnek világra. A kis tatuk teljesen fejletten és nyitott szemmel születnek, néhány óra múlva már járkálnak, egy-két héten belül pedig már elkísérik

anyjukat vadászatra is. Az ivarérettséget egyéves korukra érik el. A tatuk rovarokkal, puhatestűekkel, kisebb kétéltűekkel, hüllőkkel táplálkoznak. Bár első ránézésre nem túl légiesek, mégis remekül lebegnek a víz felszínén. Ha egy kisebb folyót kell átszelniük, lélegzetüket akár hat percig is visszatartják, így gond nélkül átsétálhatnak a víz fenekén a túlsó partra.

Jó Pajtás, Szerbia

Az élet vize

Amikor hazafelé ballagsz az iskolából, és az útszéli pocsolya mellől fürdőző verebek rebbennek el, talán észre sem veszed. Vagy azok közé tarozol, akik mégiscsak figyelnek, még a verebekre is? Ha igen, tudd, hogy ez önmagában is nagy dolog – szerencsés gyerek vagy. Viszont aligha lepődsz meg a verebeken. Biztos vagyok abban, hogy nem szólsz így a testvéredhez vagy a barátodhoz: Nahát! Láttad ezt? Ezek a verebek elrepültek! Hogyan csinálták? – pedig kérdezhetnéd. Tudom, megszoktad már őket, akárcsak a galambokat vagy a padot, amelyben nap mint nap ülsz, pedig az út, ami hazavisz, az iskola udvara, ahol a szünetben játszol, telis-tele van olyan jelenségekkel, amelyeket nem szabad megszokni. Csodákkal vagyunk körbevéve. Ne engedd, hogy a megszokás unalmassá tegye körötted a világot!

Ezért ne csak azon gondolkodj, hogyan képes a veréb olyan könnyedén, ahogy te bandukolsz, felreppenni, hanem vizsgáld meg az anyagot is, amelyet az imént még fürdéshez használt. Amiben te is megfürdesz este, amivel fogat mosol, amiben pancsolhatsz nyáron, és ami hidegen, nagy pohárból oly jól esik egy forró nyári délutánon. Persze, a vízről van szó, arról az anyagról, amiről számos „leg" mondható, többek között az is: a *legmegszokottabb*. Hiszen isszuk, mosunk, mosakszunk, főzünk vele, ráadásul olyan éghajlaton élünk, ahol akad víz bőven. Az ég magasából hullik ránk, egyszer csöpög, másszor szakad, zuhog, télen hó alakban kavarog. Pocsolyákat, patakokat, tavakat és tengereket táplál, folyók kanyarognak mindenütt, hidak szabdalják az utakat. Igen, a víz a legmegszokottabb, természetes, hisz ez az első anyag, amit megismertél. Édesanyád méhében is vízben, az úgynevezett *magzatvízben* lebegtél hosszú, fantasztikus hónapokon át. Első reggelid java is víz volt, úgy hívták: tej, és mióta megszülettél, semmiből sem láttál annyit, mint vízből. De ez ne tévesszen meg, ne engedj a megszokásnak, és tudd: a víz, bármennyit iszunk belőle, mindig az egyik legnagyobb csoda és az egyik legnagyobb titok marad. Nemcsak azért, mert a kozmosz ismert bolygóin egy csepp sem akad, a Földön pedig olyan sok van, hogy a felszín 71 százalékát borítja el, ami voltaképpen azt jelenti, hogy a Föld nevű bolygó tényleges, szilárd felszíne csak itt-ott bukkan ki belőle. És micsoda víztömeg ez! Ha az óceánok légmélyebb részeibe rakhatnánk a legmagasabb hegyet, a Mount Everestet, semmi nem látszana belőle, és a gigászi víz egy pillanatra sem nyugszik: alakul, háborog, épít és rombol szüntelenül, van, ahol fűti, s van, ahol hűti a szárazföldet. Nyughatatlanságára, elevenségére mi sem jellemzőbb: együtt mozog a Holddal is! Ez okozza az óceánokon az árapály jelenségét.

A víz nemcsak azért csodálatos, mert nélküle nincs élet, hanem azért is, mert egészen kivételes trükkökre képes. A víz a Földön az egyetlen anyag, amely természetes körülmények között mindhárom halmazállapotban előfordul: találkozhatunk vele folyékony, szilárd és légnemű állapotban is. Valójában megérdemelne tíz vaskos könyvet, de most csak a legvarázslatosabb tulajdonságára hívom fel a figyelmedet. Ehhez tudnod kell, hogy mi a sűrűség. A sűrűség azt mutatja, mennyire tömör egy anyag. Nos, a víz sűrűsége kétszeresen is kivételes. Egyik furcsasága, hogy csak $+4^0$ C fölött viselkedik úgy, mint a világ többi folyadéka: hűtés hatására zsugorodik, s így növekszik a sűrűsége. További hűtés hatására nem tömörödik tovább, hanem tágul, és a sűrűsége csökken. A másik páratlan sajátsága, hogy míg más anyagoknak szilárd állapotban nagyobb a sűrűsége, mint folyadékként (ezért a szilárd anyag lesüllyed az olvadt állapot aljára), addig a víz esetében a szilárd állapot (a jég) könnyebb a folyékony állapotnál, és a felszínén úszik. Páratlan tulajdonság, és ha ez a nagyon egyszerű anyag, ami semmi egyébből nem áll, csak egyetlen oxigénatomból és két kicsi hidrogénből, úgy viselkedne, mint a többi anyag, vagyis szilárd állapotában lenne a legsűrűbb, akkor rendkívül sivár világban élnénk. Bizonyára tudod, hogy a víz 0 fokon fagy meg. Ha a többi anyaghoz hasonlóan nulla fok környékén, –1 fokosan vagy jég alakjában lenne a legsűrűbb, akkor a jég lesüllyedne a tavak aljára, és a tavak alulról fagynának be. A vizekben – már ha ilyen körülmények között lenne élet minden egyes télen elpusztulna minden. A tavak hatalmas jégkockaként fagynának be. A valóságban viszont felülről jegesednek, ami azért is nagyszerű, mert ez a jégréteg a továbbiakban szigeteli is a tavak vizét, és megakadályozza, hogy fenékig befagyjanak. Olyan ez, mintha az anyag élne, s minden más anyagtól különböző tulajdonságával védené azokat is, akik benne élnek! Világunk felfoghatatlanul sokféle anyagból épül fel, ezek többsége jóval bonyolultabb a víznél, mégis: egyik sem hoz létre életet, s főként nem óvja így, amit létrehozott, akár egy anya a gyermekét. A víz egyszerű, mégis zseniális anyag – néha arra gondolok, talán lelke is van.

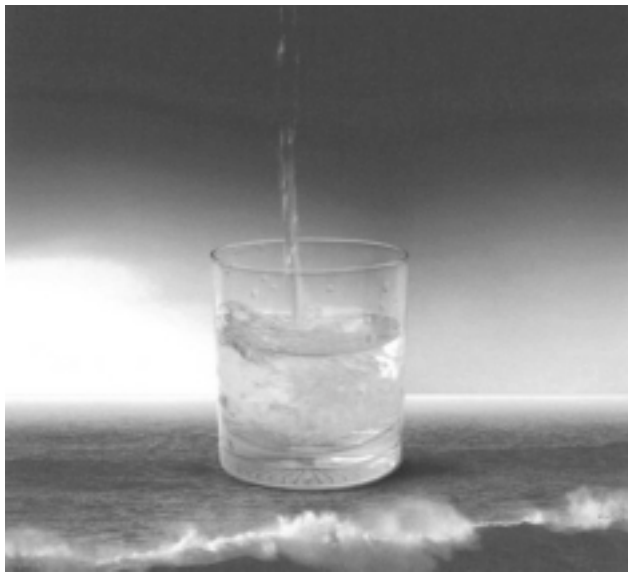

CENTAURI
Szitakötő, Magyarország

Fesd ki!

Feladat

Mely nyelvterületen terjedt el először a karácsonyfa-állítás szokása?

Emberismeret IV.
Az egyedfejlődés eltérései

Különösen érdemes megvizsgálni egyedfejlődésünket, mivel ezen a területen jócskán találunk különbségeket az emberszabású majmokkal összevetve. Az embercsecsemő igen gyámoltalan, ezért nagyon körültekintő és odaadó gondoskodásra szorul élete első szakaszában A gyerekek felnevelésével járó szülői megterhelés egyedülállóan nagy és elhúzódó az embernél. Ez páratlan az élővilágban.

A csimpánzkölyök sokkal fejlettebben jön a világra, folyamatosan és egyenletes növekedési ütemben gyarapodik, míg a felnőttkort el nem éri (ez kb. 9 éves korában történik), és kb. 30-40 éves kort ér meg. Az embergyerek lassabban növekszik, sokkal hosszabb gyermekkora van, így több ideje jut arra, hogy elsajátítsa azt a rengeteg tudást, ami a társadalomban való eligazodáshoz szükséges.

Az emberi gyermekkor egy robbanásszerű fejlődéssel, a **serdülőkorral** ér véget, amikor még kb. 20-25%-os növekedést produkál a szervezet. Ez szintén páratlan az élőlények között. A serdülőkorban éri el ivarérettségét is, ezután következik az ifjú- és a felnőttkor. A régi társadalmak és a természeti népek ma is megünneplik valamilyen szertartással a gyerekek felnőtté válását. Ez jelzi azt, hogy az ifjú már nemcsak biológiailag érett, hanem a közösség is teljes jogú tagjává fogadja. Valamilyen módon ez a szokás még napjainkban is él. Ilyen pl. az érettségi vizsga vagy a fiúknál a katonaidő.

Eltérések a szellemi képességekben

A szellemi képességek területén nincs verseny az ember és az állatok között. Mint azt jól tudjuk, agyunk mérete és bonyolultsága fölülmúlja a többi élőlényét. Ez nem csupán egy mennyiségi tényező, hanem valami új minőségnek is a jele, hiszen sokkal többet fogunk fel a világból, mint bárki más. Ennek elsődleges oka az emberi tudat megjelenése. Az **emberi tudat** kialakulása a harmadik nagy forradalmat jelenti az élővilág történelmében – az élet megjelenését és a soksejtűek kialakulását követően.

Magától adódik az összehasonlítás az emberszabásúakkal, különösen a csimpánzokkal, mivel azok különösen értelmesnek számítanak az állatvilágban. A csimpánzok természetesen nem tudnak beszélni, hiszen hangképző szerveik erre nem alkalmasak. **Jelbeszéd** útján már elég jó együttműködésre képesek. Az elvont fogalmakat is képesek megérteni és használni, értelmezik pl. azokat a kifejezéseket is, mint az „olyan” és a „különböző”, legalábbis laboratóriumi körülmények között.

A szellemileg jól fejlett élőlény saját magára ismer, vagyis létezik számára az **„én” fogalma**. Kísérletet végeztek, hogy mely állatok képesek erre: tükröt állítottak fel emberszabású majmoknak, amelyben láthatták magukat. A kérdés: vajon mennyire tudja a kísérleti emberszabású saját maga képeként azonosítani a tükörképet. A majom homlokára szagtalan és tapinthatatlan vörös foltot festettek. A csimpánzok és bonobók minden esetben odanyúltak saját fejükhöz, ahol a folt volt, vagyis tudták, hogy magukat látják viszont. Viszont a gorilláknál nem adott ilyen egyértelmű eredményt a kísérlet. Ezek alapján az önmagukról tudó lények közé hárman, legfeljebb négyen tartozunk.

A legfontosabb és egyedi emberi tulajdonságok: a nyelv, a beszéd, a képzelet, amelyekre csak mi vagyunk képesek. Az embert emellett erkölcsi megnyilvánulások is jellemzik, amelyre szintén nem találunk állati párhuzamot. Erkölcsi megnyilvánulás pl. a bűntudat, a lelkiismeret, a titoktartás. Ezek az egyedi, emberi megnyilvánulások átvezetnek minket a lélek és a személyiség fogalmának tisztázásához és összehasonlításához.

Új sorozatot indítottunk Emberismeret *címmel. Amióta csak emberi civilizációról tudunk, életünk egyik fő kérdése az, hogy meghatározzuk saját magunkat. Kik is vagyunk mi, emberek? Milyen elképzelések vannak arról, hogy egyáltalán hogyan lettünk, és miért vagyunk olyanok, amilyenek; mi a helyünk a bennünket körülvevő világban? Miben hasonlítunk, és mennyiben különbözünk az összes többi lénytől? Ezekre a kérdésekre – mint annyi másra – több válasz is lehetséges.*

Sorozatunkat Lórántfi Csaba, Semperger Piroska, Zeck Lenke Emberismeret *című könyve alapján közöljük.*

A hiú király

Magyar népmese

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperenciás tengeren is túl, volt egy szegény ember. Volt annak három fia. Egyszer a király kihirdette az egész országban, hogy annak adja a lányát, aki előtte olyat tud mondani, amit ő el nem hisz.

Meghallja ezt a szegény ember legöregebb fia, akit Péternek hívtak, kapja, fogja, elmegy a királyhoz. Megmondja egy szolgának, hogy beszélni akar a királlyal. A király mindjárt gondolta, hogy mit akar a legény, de nem szólt senkinek, csak azt parancsolta, hogy eresszék be tüstént azt a legényt.

Mert akkor már annyi királyfi meg isten tudja, micsoda nagy úr megfordult a király előtt, mint csillag az égen, a fűszál a réten – s mind a királykisasszonyt akarta elvenni. De biz ott egy se tudott olyat mondani, amit a király el ne hitt volna. Bemegy hát Péter a királyhoz, köszön neki.

– Jó napot adjon Isten, király uram!

– Adjon Isten neked is, fiam, mi járatban vagy?

– Én bizony házasodni akarok, uram király!

– Jól van, fiam, hát aztán mire vinnéd az asszonyt?

– Tudja az isten, majd csak eltartanám valahogy. Van háza az apámnak, meg egy kis földje is.

– Elhiszem, fiam – mondja a király.

– Aztán meg van három darab marhánk is.

– Azt is elhiszem.

– Most nemrégiben a trágya annyira meggyűlt az udvarunkon, hogy már nem is fértünk tőle.

– Elhiszem.

– Egyszer azt mondja az apánk: „Fiam, hordjátok ki ezt a trágyát arra a kis földre, majd talán használ neki valamit.”

– Elhiszem.

– Mink aztán kihordtuk a trágyát, három hétig, két kocsin.

– Elhiszem.

– Hanem tévedésből a szomszéd földjére hordtuk ki mind egy szálig.

– Elhiszem.

– Mikor ez is megvolt, hazamentem, megmondtam az apámnak.

– Elhiszem.

– Akkor aztán én, az édesapám meg a két kisebb testvérem, úgy négyecskén kimentünk a földünkre.

– Elhiszem.

– Aztán megfogtuk a szomszédunk földjének a négy sarkát, mint az asztalterítőt szokás, és a trágyát róla a mi földünkre fordítottuk.

– Elhiszem.

– Azután a földünket teleszórtuk fűmaggal.

– Elhiszem.

– Aztán olyan sűrű erdő nőtt rajta, hogy ki látott olyat, ki nem.

– Elhiszem.

– Az apám aztán sajnálta kivágatni a gyönyörű fákat: hát vett egy falka disznót.

– Elhiszem.

– Aztán a fölséged öregapját megfogadta kanásznak!

– Hazudsz! Akasztófára!...! – Hanem a királynak hirtelen eszébe jutott a fogadása. Mit tehetett, rögtön papot, jegyzőt hívatott, a szegény ember fiával összeadta a lányát. Csaptak akkora lakodalmat, hogy hét országra szólt a híre. Még az árva gyerekeknek is akkora kalácsot adtak a kezükbe, mint a karom; volt lé meg lé, hát még a sok hús nélkül való lé!

Gallér híján
köpönyeg,
hazudtam,
mert volt kinek.

Feladat

Mit gondoltok, milyen fák nőttek a szegény ember erdejében?

A kandúr és a róka

Orosz népmese

Kóborolt, kóborolt a kandúr, s egyszer csak szembejött vele a róka. Meglátta a kandúrt, s nagyon elcsodálkozott:

– Rég itt élek ebben az erdőben, de ilyen állatot még nem láttam.

Nagyot hajolt a kandúr előtt, s ezt kérdezte:

– Mondd csak, te derék fickó, ki vagy? Mi a neved?

A kandúr meghajlította a hátát, megpödörte a bajszát, és így felelt:

– Bakmacskási Kandúr vagyok, a szibériai őserdőből.

– Gyere velem, légy vendégem, kedves Bakmacskási.

Elvitte a róka a kandúrt a barlangjába, s ott együtt laktak. Másnap elindult a róka eledelért, a kandúr pedig otthon maradt. Amint szalad a róka, szembejön vele a farkas:

– Hová lettél, róka, hogy oly régen nem láttalak?

– Férjhez mentem.

– Ugyan kihez?

– A szibériai őserdőből való Bakmacskási Kandúrhoz.

– Láthatnám őt?

– Lehet, de ha Bakmacskási megharagszik reám, tüstént felfalja, aki nála van, akárki is legyen. Hozzá ajándék nélkül nem lehet bemenni. Gondolj ki valami ajándékot, aztán jöjj, és ismerkedj meg vele.

Tovább megy a róka, szembejön vele a medve.

– Hová lettél, róka, hogy olyan régen nem láttalak?

– Férjhez mentem.

– Ugyan kihez?

– A szibériai őserdőből való Bakmacskási Kandúrhoz.

– Láthatnám őt?

– Lehet, de ha Bakmacskási megharagszik reám, felfalja azonnal azt, aki nála van, akárki is legyen. Ajándék nélkül nem lehet hozzá elmenni. Gondolj ki valami ajándékot, aztán jöjj és ismerkedj meg vele.

Juhot hozott a farkas, ökröt vonszolva érkezett a medve.

– Jó napot, Lompos testvér – köszöntötte a farkas.

– Jó napot, Ordas testvér. Nem láttad a rókát Bakmacskási Kandúrral?

– Eredj, szólj neki.

– Nem megyek én, Lompos Mihály. Eredj te, bátrabb vagy te nálam.

– Nem én, Ordas testvér, én sem megyek.

Egyszerre csak – honnan, honnan nem – arra szalad a nyúl.

– Ide gyere, sandaszemű! – Megrémül a nyúl, de odaszalad.

– No, sandaszemű, tudod-e, hol lakik a róka?

– Tudom, tudom, Lompos Mihály.

– Indulj tüstént, s mondd meg a rókának, hogy Lompos Mihály Ordas Csikasszal rég idevárja őt és Bakmacskási Kandúrt. Ajándékot is hoztak.

Rohan a nyúl a rókához inaszakadtából. A medve meg a farkas pedig azon kezdik törni a fejüket, hogy hova bújjanak el. Megszólal a medve:

– Felmászom a fenyőfára.

– Hát én hova tegyem magam? Én nem tudok fára mászni. Bújtass el valahová, Lompos Mihály.

A medve elbújtatta a farkast a bokrok között, telehintette száraz falevéllel, maga pedig a fenyőfára mászott, s onnan nézte, nem jön-e még Bakmacskási Kandúr.

A nyúl elszaladt a rókához, és jelentette:

– Lompos Mihály és Ordas Csikasz azt üzenik, hogy már régen várnak téged Bakmacskási Kandúrral, s ajándékot is hoztak.

– Eredj, sandaszemű, mondd meg, hogy tüstént ott leszünk.

Megjön a kandúr a rókával. Meglátja a medve, és odasúgja a farkasnak:

– No, Csikasz testvér, ott jön a róka Bakmacskási Kandúrral. De milyen kicsi!

Megpillantja a kandúr az ökröt, felborzolódik tőle a szőre, elkezdi szaggatni a húst, a fogával és a karmával, s közben azt nyivákolja: Milus! Milus!

De a medve a nagy ijedtségtől azt értette: Még hús! Még hús!

– Nem is nagy állat, és mégis milyen telhetetlen – gondolja a medve. – Mi négyen sem ennők meg, s neki egymagának is kevés!

A farkas is meg szerette volna nézni Bakmacskási Kandúrt, de nem látott oda a sok levéltől. Kezdte kidugni az orrát, de a kandúr meghallotta, hogy zizeg a levél, s azt gondolta, hogy egér. Ahogy kibukkan – belekapaszkodik a farkas orrába.

Felugrott a farkas, futásnak eredt. Megijedt tőle a macska, s felszökött a fenyőfára, amelyiken a medve gubbaszkodott.

Megrémült a medve, azt gondolja, hogy most rajta a sor. Leveti magát a földre, aztán felugrik és eliramodik.

A róka utánakiáltja:

– Megálljatok csak! Majd ad nektek Bakmacskási Kandúr.

Azóta az erdőben minden állat fél a kandúrtól.

Feladat

A valóságban is ennyire ravasz a róka?

Miért?

Miért baj, ha kivágják az erdőket?

Az őserdők számos állatnak adnak otthont, így ha az ember kivágja az erdő fáit, a legtöbb állat nem tud hova menni, s szomorú sors vár rá. Mivel a trópusi őserdők fele már eltűnt Földünkről, különösen fontos mind az állatok, mind a bolygónk szempontjából az, hogy vigyázzunk a megmaradt esőerdőkre. Jelenleg a két legnagyobb a dél-amerikai Amazonas-medencében és Közép-Afrikában található.

Nemcsak az őserdők, a mi erdeink is veszélyben vannak. Kirándulásaink alkalmával szomorúan tapasztaljuk a nagy mértékű erdőirtást.

Tudod-e, hogy

a) a világon több mint egymillió rovarfaj él?
b) a rovarok a mélytengereket kivéve mindenütt megtalálhatók?
c) a rovaroknak általában 6 lába van, egy pár csápja és egy vagy két pár szárnya?
d) testük három részre tagolódik?
e) a rovarok különböző módon táplálkoznak?
f) a darazsak és a bogarak erős állkapcsukkal harapni is tudnak?
g) ezt ijedtükben, védekezésből teszik?
h) aki érzékeny a darázscsípésre, akár bele is halhat?
i) a szúnyogok tűszerű szájszervükön át szívják az emberek és állatok vérét?
j) csak a nőstényszúnyogok táplálkoznak emberi vérrel?

Kukta Peti, Kukta Panni

Nem csak lányoknak!

Májkrémmel töltött bundás kenyér

Hozzávalók személyenként: 2 szelet kenyér, ½ doboz májkonzerv, 1 tojás, 1 dl tej

Elkészítése: A vékonyra vágott kenyérszeleteket megkened májkrémmel, és kettőt összeragasztasz. Egy tálkában a tojást és a tejet fölvered.

A megtöltött szeleteket a keverékbe mártod, forró olajban mindkét oldalukat megsütöd.

Főzelékkel, salátával, teával egyaránt tálalhatod.

Jeles évfordulók Magyarország történetéből

Január 22.

A Himnusz megszületése

1823. január 22-én fejezte be – a kézirat tanúsága szerint – Kölcsey Ferenc szatmárcsekei birtokán a *Himnusz* című költeményét. Istenhez fohászkodó versszakok alkotják a nyolc, egyenként nyolcsoros strófákból álló verset. A közbülső hat versszak a nemzeti történelem mérlege. Kölcsey számot vet a nemzet múlt-

jával, felidézi a honfoglalást, a tatár-török dúlást, a belső háborúkat. A mérleg nyelve a balsors felé billen, de egy különös dialektika mégis bizakodóvá teszi a költeményt – többet szenvedett már e nép, mint amennyi szenvedésre bűneivel rászolgált. *„Megbűnhődte már e nép / A múltat s jövendőt.”*

Kölcsey az évszázados szenvedések jogán remél egy jobb jövőt. És ez a lényegi gondolat: az optimizmus, a jövőbe vetett hit. Ezért válhatott a költemény a magyar nemzet himnuszává.

1989-től a *Himnusz* megírásának napján, január 22-én van a magyar kultúra napja.

A magyar művelődés nagy alakjai

Bartók Béla

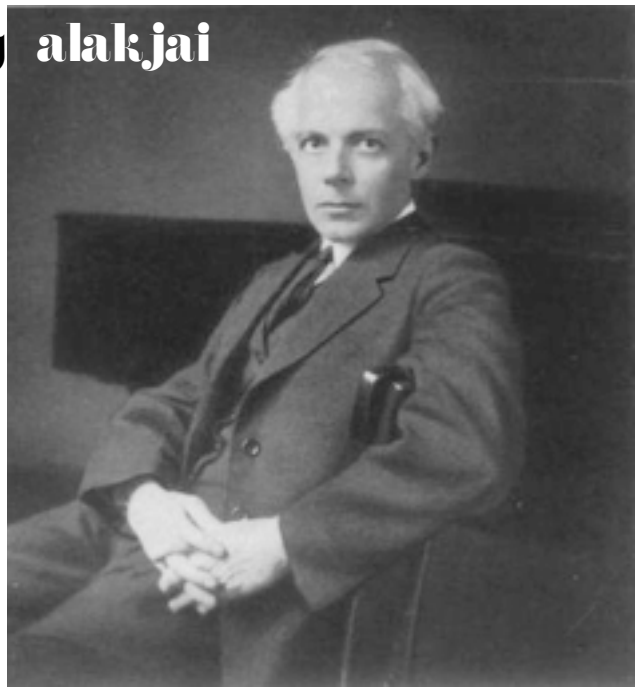

Bartók Béla zeneszerző, zongoraművész és zenetudós 1881. március 21-én született Nagyszentmiklóson. Szülei pedagógusok voltak. Különleges zenei tehetsége már egész kis korában megmutatkozott. Első hangszere – még hároméves sem volt, amikor kapta – egy dob volt. Édesanyja zongorajátékát azonnal követni tudta vele. Négyéves korában negyven dalt tudott egy ujjal lejátszani a zongorán. Korán elveszítette édesapját, s 1889-ben édesanyjával az ugocsai Nagyszőlősre költöztek. Itt kezdett el gyerekként komponálni. Tizenegy évesen, 1892. május elsején a nagyszőlősi vármegyeháza nagytermében rendezett jótékonysági hangversenyen mutatkozott be zeneszerzőként és zongoristaként. *A Duna folyása* című szerzeményét adta elő nagy sikerrel. Az *Ugocsa* című lap lelkes hangon írt a gyerek Bartók Béláról, zseninek nevezte. A nagy siker után, hogy megfelelő zenei oktatásban részesülhessen, a család Pozsonyba költözött.

Bartók zenetudósként és zongoristaként is többször megfordult szülőföldünkön. 1911-ben, '12-ben és '13-ban ruszin, magyar és román népdalokat gyűjtött vidékünkön, a két világháború közötti években pedig két ízben is koncertezett Ungváron.

1901-ben volt első, feltűnést keltő budapesti hangversenye. Számos nagysikerű hangversenyt adott Európa-szerte.

Eleinte meg nem értett eredetisége, modern, szokatlan hangzásvilága, népzenei ihletettsége miatt sokan elutasították, ám az 1930-as évektől kezdve egyre nagyobb elismeréssel fogadták szerzeményeit, valamint a népzenéről, az új magyar zenéről írt tanulmányait.

Egyik legismertebb műve a népek testvéré válásának eszmeiségében fogant *Cantata Profana*.

„Az én igazi vezéreszmém, amelynek, mióta csak mint zeneszerző magamra találtam, tökéletesen tudatában vagyok: a népek testvérré válásának eszméje, a testvérré válásé minden háborúság és minden viszály ellenére"– vallotta.

1940-ben végleg elhagyta Magyarországot. 1945-ben halt meg New Yorkban.

Bartók Béla legismertebb zeneművei:*Táncszvit, A csodálatos mandarin*, *A fából faragott királyfi*, *Mikrokozmosz, Zene húros hangszerekre, ütőkre és celestára*, *Székely dalok, Kossuth szimfóniai költemény, Magyar képek, Concerto*, valamint *Zongoraversenyei* és *Vonósnégyesei.*

A mi nyelvünk

Nyelvművészet, nyelvbűvészet

(Részlet)

A nyelv nem cél; a nyelv eszköz. Eszköz az önkifejezésre, kapcsolatteremtésre, eszköz a megismeréshez. Az anyanyelv: identitásunk, életbiztonságunk alapja. A dolgokat néven nevezni, *valódi* néven nevezni csak a nyelvünk által lehet. S persze a hazugság is a nyelv által nyer formát. Egy lelkes nyilatkozótól hallottam tíz-tizenöt évvel ezelőtt: magyar nyelven lehetetlen hazudni. Sajnos, nem így van. Minden nyelv szolgálja a gazdáját, öltözteti-csillogtatja azt is, ami nem igaz, nyíltan nem lázadhat a használója ellen, legfeljebb finoman árulkodik róla – annak, aki a silányságot már képes kihallani. A nyelv a gondolat, érzés, akarat megtestesülése – önmagában sem föl nem szárnyalhat, sem el nem aljasulhat. Mindig a beszélő teremtőereje van mögötte; annak minősége szabja szépségét, csúfságát, erejét vagy éppen halványságát. Ha a gondolat pontatlan, habozó a nyelvhasználat. Ha tétova, megszületnek a pongyola mondatok. Ha az érzés túlhabzik, cikornyás, barokkos lesz a szöveg; ha csak az akarat vezet, a stílus csikorog. Az eszköz – ha egyszer eszköz – nem tehet mást, közvetít.

Jókai Anna

Postabontás

Szerkeszti:
Kovács Erika

A 2009/3. szám rejtvényeinek megfejtése

17.oldal
A leghosszabb utat a gólya teszi meg.

22. oldal
Pl. Prométheusz mondáját

23. oldal
A réce másik neve: kacsa

29. oldal

Férj	Feleség	Város	Autómárka	Autó színe
Péter	Kati	Debrecen	Trabant	fehér
András	Ica	Szeged	Dácia	zöld
Ádám	Vera	Pécs	Wartburg	barna
Feri	Márta	Siófok	Mercedes	fekete
Balázs	Jutka	Szombathely	Opel	szürke
Tamás	Nóra	Miskolc	Skoda	piros

Szólások
1. farkas, 2. fürj, 3. nyulat, 4. fecske, 5. béka

Egy kis állattan
– hiúz, hízott marha, légy
– A cápának állandóan úsznia kell, mert nincs erős izmokkal ellátott kopoltyúja, amelyek a vizet úgymond szivattyúzzák.
– Az a légy, amely petéjét elsőként a cseresznyébe helyezi, egy sajátos anyaggal (feromonnal) megjelöli a gyümölcsöt. A foglalt cseresznyébe más légy már nem petézik.

Kakukktojás
Duna, Hargita, Kovászna, Boglárka

Regényhős
Bogáncs

Könyvjutalomban Galgács Meggi és Kulcsár Dávid részesül.

Ki ír nekem?

Levelezni szeretnének

Tegze Noémi (89600, Munkács, Pákh Sándor u. 27.) 12 éves. Bélyegeket, szalvétákat és levonókat gyűjt. Hobbija a teniszezés, focizás, zenehallgatás és levélírás.

Kedves Gyerekek!

Az *Irká*nak szánt leveleiteket ne az ungvári nyomda címére küldjétek, hanem a hátlapon feltüntetett levelezési címre (90202 Beregszász, Tamás Mihály u. 5.) vagy a KMPSZ címére (90202 Beregszász, Olga Kobiljanszka u. 17.).

Várjuk leveleiteket!

Hajnali Hajnalka

Fohász az életemért

Legyen olyan az életem,
hogy az Úr előtt kedves legyen.
Az élet sötét perceiben
legyen fényes az életem.
Tudjak tűrni csendesen,
s megállni a helyemen.
Tűnjön el a félelem,
imádságom áldott legyen,
gondolkozzam életemen,
hogy az jó és igaz legyen.
Ne legyen éltem könyörtelen,
Uram, add ezt meg nekem!

Bedő Elizabeth
6. oszt.Mezővári

Kocsis Adrienn

A *Kedvenc versem* című rajzpályázat eredményhirdetése

A beküldött rajzokat Gogola Zoltán rajztanár és a szerkesztőség munkatársai bírálták el.

Valamennyi pályázó ajándékot kap, melyet az *Irka*-terjesztők juttatnak el az iskolába.

I. korosztály:
1. Danó Gergő
2. Taraczközi Sámuel
3. Petrics Tamás
II. korosztály:
1. Bahus Judit
2. Panulin Norbert
3. Jegorova Raisza
III. korosztály:
1. Molnár Enikő
2. Molnár Adél
3. Lakatos Éva
Különdíjban részesült:
Kocsis Adrienn, Hajnali Hajnalka

Gratulálunk!

A pályázók a DORCAS AID és a KMPSZ ajándékát kapják.

Barabás Éva

Danó Gergő

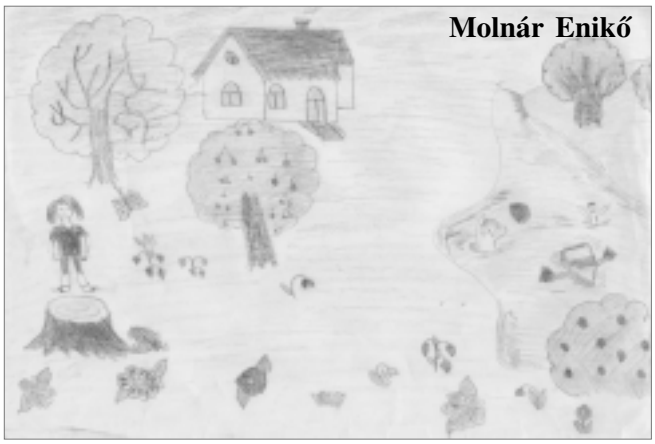
Molnár Enikő

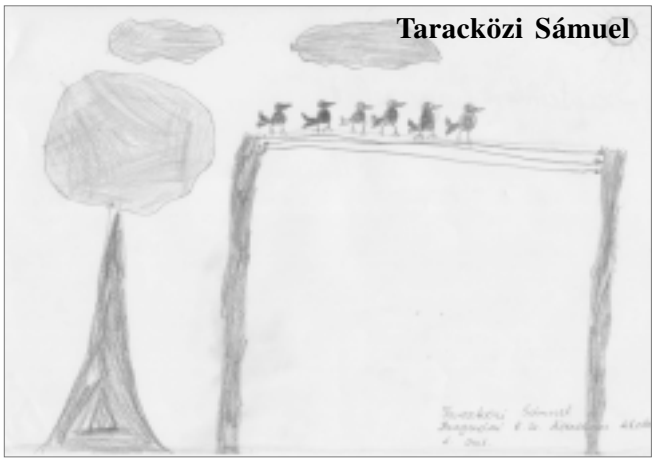
Taracközi Sámuel

Tóth Adél

Messze földről jöttünk...

Kiolvastatunk két „vándort”. A többiek csoportban ülnek.

A két vándor kimegy a teremből, s ott maguk között megbeszélnek egy cselekvést vagy foglalkozást, amit majd ki kell találniuk a játékosoknak.

A két vándor bejön s így szól: *Messze földről jöttünk, mesterségünk címere: F.V.* Ugyanis abban állapodtak meg: fát vágni. A két vándor mutatja is a mozdulatokat, amelyekkel mesterségüket végzik. A többieknek a megadott kezdőbetűből (kezdőhangokból) és a vándorok utánzó mozgásából kell kitalálni, mire gondoltak.

Aki kitalálja, az a két vándor közül választhat párt magának, s azzal megy ki új foglalkozást megbeszélni. (Ez így történik: A vándorok megkérdezik tőle: Kivel mész? Karcsival vagy Józsival? A válasz: Karcsival.)

A mesterség nemcsak foglalkozás, hanem bármely közismert cselekvés is lehet. Pl. virágot öntözni, levelet olvasni stb. A két megadott betű közül az első a tárgyat (fát), a második a főnévi igenevet (vágni) jelenti. Más alakban nem lehet a mesterséget megadni. Pl. nem lehet: fa vágása, fát vágjunk stb.

Húgomasszony, ki vagyok?

Ki legyen a „húgomasszony”? Kiolvasással eldöntjük.

A szoba közepén kört alakítanak a játékosok, a kezüket elengedik. A húgomasszony a kör közepén áll, és behunyja a szemét vagy bekötik azt.

A játékvezető rámutat valakire, aki a húgomasszony mögé oson, és elváltoztatott hangon így szól: Húgomasszony, ki vagyok?

Ha a húgomasszony eltalálja, helyet cserélnek, a játékos lesz a húgomasszony. Ha nem, folyik tovább a játék.

A játékvezető mutassa meg a kezdőknek, hogyan kell elváltoztatni a hangot. A kérdés felhangzásakor teremtsen csendet.

Szabadban is játszható, összeköthető körbejárással, kézfogással és énekkel. Az ének elhangzása után megállnak, és következhet a kérdés.

Bohócjáték

A bohócok csak az első percben egyformák. Ha jól megnézed őket, vannak köztük eltérőek. Neked csak az igazán egyformákat kell kiválogatnod, és a hozzájuk tartozó betűket balról jobbra, fentről lefelé összeolvasnod. A megfejtés egy ismert közmondás.

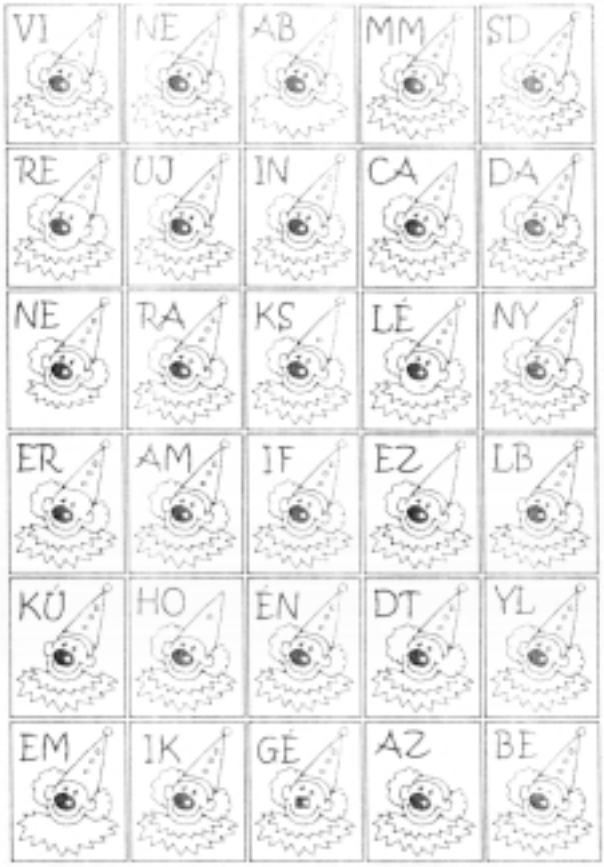

Magánhangzópótló

Az alábbi verssornak csak a mássalhangzóit adtuk meg. Pótold a hiányzó magánhangzókat!

Cs . ll . gf . ny . f . ny . . g . n, . tt v . n . jr . . k . r . cs . ny.

(Mészely József)

Lóugrásban

Ha a csillagos betűből indulsz, és lóugrásban haladva a megfelelő sorrendben összeolvasod a betűket, egy híres magyar költő nevét kapod. Ki ő?

P*	Ő	S	D
Á	O	E	F
T	I	N	R

Színes ruhák

NYÚL, MACI, MACSKA, BÉKA

Az alábbi megállapítások segítségével találd ki, hogy melyik állat milyen színű ruhát visel.

1. A piros ruhás felett van a kék ruhás figura.
2. A nyuszira nem kéket adtak, de nem is pirosat.
3. A béka és a maci nem sárgát és nem zöldet visel.
4. A zöld ruhás mellé piros ruhás plüssállatot ültettek.

Hogy hívják?

Az ábra minden sorában egy-egy név rejtőzik. A betűket helyes sorrendbe rakva írd be a neveket az alsó ábra azonos soraiba. Ha jól dolgoztál, a megjelölt oszlopban egy újabb fiúnevet kapsz. Melyik az?

A	A	B	C	S
A	G	I	K	N
A	D	N	O	R
A	É	L	R	U
A	Á	K	L	R
Á	I	K	S	Z

		*		
		*		
		*		
		*		
		*		
		*		

Beküldési határidő: 2010. január 20.

Tündérujjak

Origami-karácsonyfa

Ha megfigyelitek a fenyőfa külalakját, egy piramisra emlékeztet: lent széles, felfelé szűkül. Még inkább igaz ez a felismerés, ha papírból hajtogatjuk a fenyőformát. Ezért három különböző méretű négyzetből kezdjük hajtogatni az elemeket az ábra szerint.

Hajtogatás leírása:

1. A négyzet alakú papírlapot az átlók mentén hajtsuk félbe, majd a kapott háromszögforma szemben lévő éleit rejtsük el a formában.

2.Újból négyzetformát kapunk, amelynek a sarkait az ábrának megfelelően felhajtjuk. Ajánlatos olyan papírból hajtogatni, amelynek mindkét oldala színes.

3. Egymásba illesztjük a formákat növekvő sorrendben, végezetül apró színes pöttyöket ragaszthatunk rá, amelyek a díszgömböket helyettesítik.

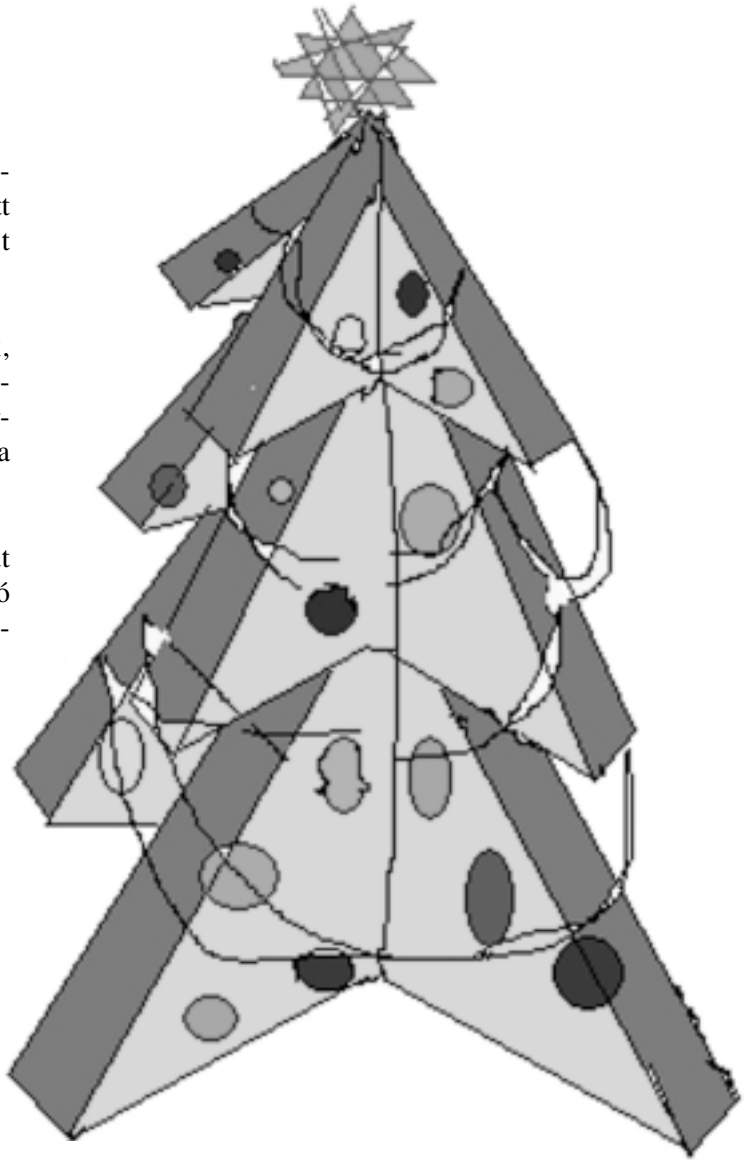

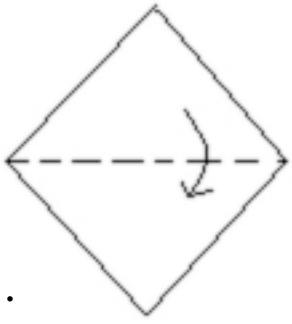

1.

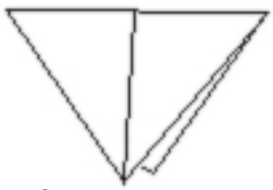

2.

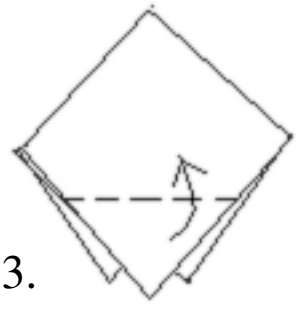

3.

DÖNGICSÉLŐ
ÓVODÁSOK MELLÉKLETE · SZERKESZTI GABÓDA ÉVA

G. Szabó László

Télapó-várás

Eső szitál, hull a hó,
hol késel még, Télapó?
Lásd, együtt a sok gyerek,
várja, lesi léptedet.

A melegben ülni jó,
átfázhattál, Télapó!
Érezd otthon itt magad,
jöjj be, rakd le zsákodat!

Csevegj velünk, jót pihenj!
Mi könnyítünk terheden:
hagyd itt, amit rejt a zsák,
komótosan menj tovább.

Dsida Jenő

Itt van a szép karácsony

Itt van a szép, víg karácsony,
Élünk dión, friss kalácson:
mennyi finom csemege!
Kicsi szíved remeg-e?

Karácsonyfa minden ága
csillog-villog: csupa drága,
szép mennyei üzenet:
Kis Jézuska született.

Jó gyermekek mind örülnek,
kályha mellett körben ülnek,
aranymese, áhítat
minden szívet átitat.

Pásztorjátszók be-bejönnek
és kántálva ráköszönnek
a családra. Fura nép,
de énekük csudaszép.

Tiszta öröm tüze átég
a szemeken, a harangjáték
szól, éjféli üzenet:
Kis Jézuska született!

Fésüs Éva

Álmodik a fenyőfácska

Álmodik a fenyőfácska
odakinn az erdőn.
Ragyogó lesz a ruhája,
ha az ünnep eljön.
Csillag röppen a hegyére,
gyertya lángja lobban,
dallal várják és örömmel
boldog otthonokban.
Legszebb álma mégis az, hogy
mindenki szívébe
költözzék be szent karácsony
ünnepén a béke.

Tóthárpád Ferenc

Ugye, hallod szavam?

Karácsony van! Kisjézusom,
ugye, hallod szavam?
Segíts nekem, hogy még jobban
ismerhessem magam!
Segíts, hogy a testvéremnek
jó testvére legyek,
szeretetem tőled kapjam,
és hogy szeressenek!
Segíts, hogy a szüleimnek
jó gyermeke legyek,
megérthessem a világot
és az embereket!
Karácsony van, Kisjézusom!
Téged ünnepelünk.
Hit, a béke s a szeretet
legyen mindig velünk!

Vezesd el a mókuskát a fenyőtobozig

A mókuska éhes, ám a fenyőágak között nehezen talál utat a finom táplálékhoz. Segíts neki!

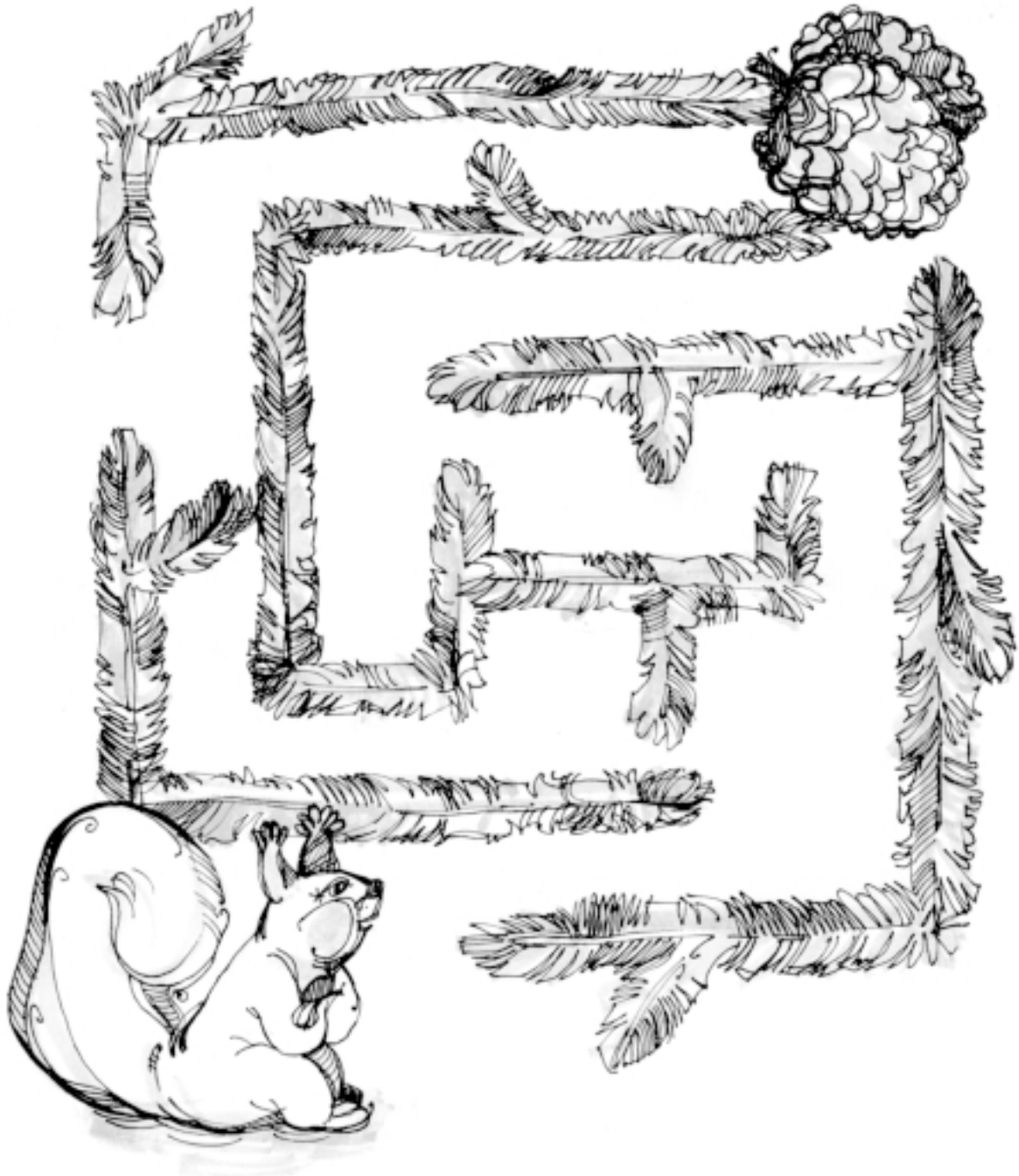

Gyöngyangyalka

Hozzávalók : horgászzsinór (0,20-as) vagy vékony drót; nagyobb szemű kásagyöngyök a felsorolt színekben; kisebb fém akasztó, de ha ilyen nem kapható, 25-30 gyöngyből is fűzhető rá akasztó.

A fűzés menete: A fűzést középről kezdjük dupla szállal, szembe haladva az ábra szerint a jelölt színekkel. A szárnyak külön készülnek hasonló fűzési technikával, úgy fűzzük az angyalka testéhez.

Szép és különleges ünnepi dekoráció készülhet belőle vagy az adventi koszorúra, vagy a karácsonyfára.

Jó munkát!

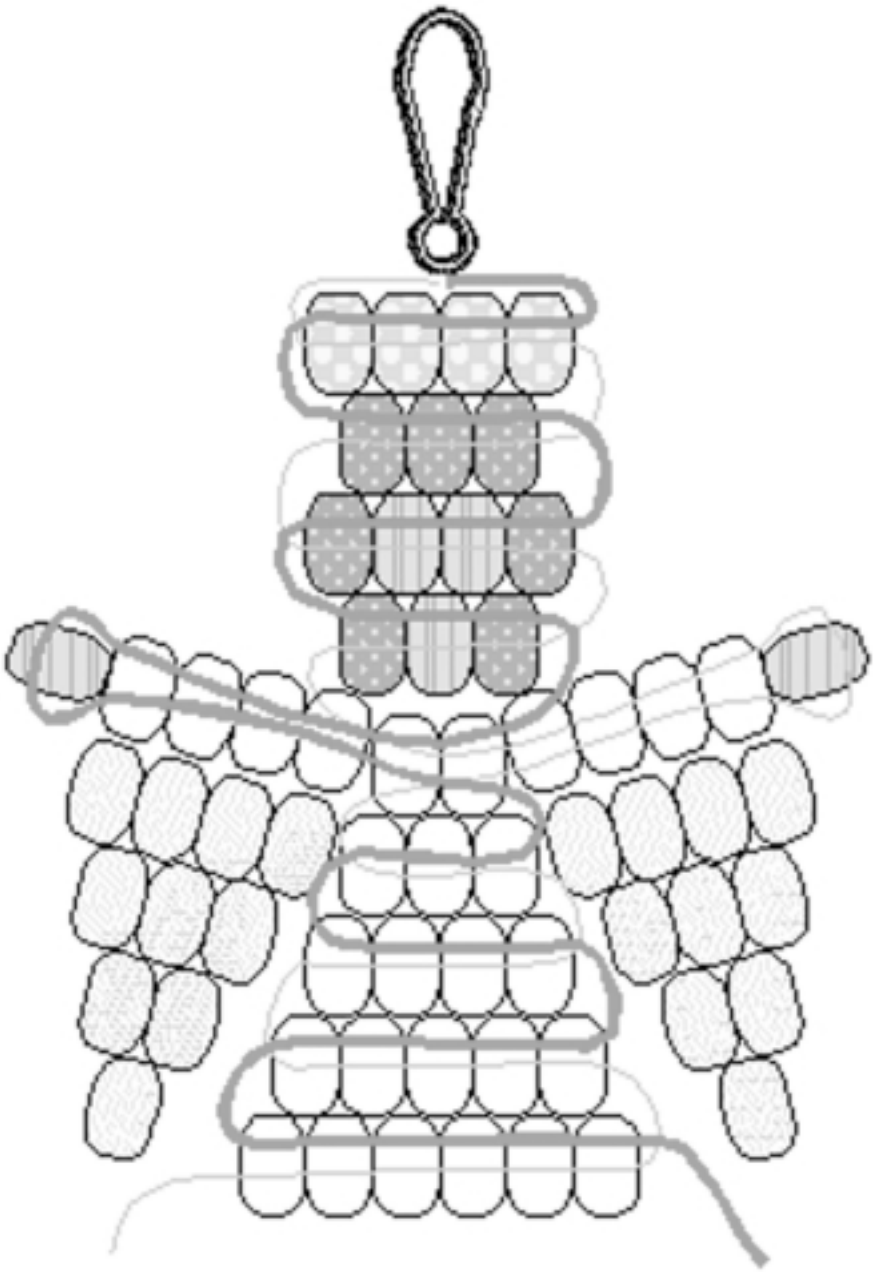

Ölbey Irén

Az arany dió

Volt egyszer egy ember, annak három fia,
három szép kackiás, gyönyörű dalia.
Ha dolgoztak, volt mit aprítani a tejbe,
mikor meg koplaltak: reggel úgy, mint este.
„No, – mondja egyszer a legidősebb legény,
– világot próbálni apám, elmegyek én.”
– Hát csak eredj, fiam! – El is indult menten
a kék messzeségbe, mint a madár, rebben.
A nagy szolgálatban egy bárányt keresett,
hej, pedig nyűglődött, vesződött eleget.
Fellobogott otthon az öröm nagy fénye,
és a kicsi bárányt megették ebédre.
S aztán a koplalást megkezdték elölről,
rossz világ jár arra nagyon, aki böjtöl.
S a második fiú indult szolgálatba,
kövér disznó volt a szolgálat jutalma.
Volt otthon nagy öröm, megölték a disznót,
volt sok kolbász, hurka, csaptak nagy disznótort,
eljött minden szomszéd, a koma, a sógor,
s egy szál kolbász maradt a kövér disznóból.
Másnap kolbászt ettek, s nem túrós lepényt –
s várta az országút a harmadik legényt.
Hát ahogy mendegél, csak fütyül egy rigó,
A csőrében ragyog egy csodálatos dió.
De milyen dió volt! Fénylő, gyönyörűszép,
héja színaranyból, s csupa gyönyörűség.
Feltöri a legény, s a dió héjából
nagy ország bomlik ki; rétjén virág lángol.
Az ország határa a legény lábánál.
Elindul a legény, s három nap meg sem áll.
Hát ahogy bandukol, mendegél, mendegél,
Harmadnapra szörnyű nagy üveghegyhez ér.
Ott állott az a hegy az ország közepén;
no, föl akar mászni a hegyre a legény.
Hát düllesztette is körmeit erősen,
de felerőlködni nem tudott sehogy sem.
Hát csak elélibben egy hatalmas holló,
két szárnya kinyílik, akárcsak az olló.
S a fekete madár így szól a legényhez:
– Kapj fel a hátamra, ne légy olyan mérges.
Ott fenn forrás fakad; az életnek vize
csobban a forrásból – mint a méz, az íze!
Ahogy bugyborékol a víz tündökölve,
kajla kalpagoddal merítsél belőle.
Beteg a királylány, halálosan beteg,
a szegény ártatlant a víz gyógyítja meg.
Merítsél a vízből, s én elviszlek oda;
előttem megnyílik a márványpalota.
Így penderedett fel a legény a hegyre,
így, hogy a fekete holló segítette.
Az élet vizével így merítette meg
az az árva legény a kajla föveget.
Szétnyílt, mint az olló a holló két szárnya,
s a legény felkapott a holló hátára.
Felrepült a holló a kék levegőbe,
onnan pedig hipp-hopp, lehuppant a földre.
S az élet vizétől meggyógyult a leány;
piros lett az arca, a sápadt halovány.
Egy rigó fütyülte ezt el nekem zengve;
a legény s a leány egymást megszerette.
Így hát a mesének lagzi lett a vége,
– legyen házuk táján sok öröm és béke.

Egy kis házban öt kis szoba sorakozik szépen,
öt kis ember bújik oda melegedni télen.

(kesztyű)

Se oldala, se feneke, mégis megáll a víz benne.

(jelző)

Akkor vagyok legmelegebb, amikor kint hideg van,
Akkor vagyok leghidegebb, amikor kint meleg van.

(ɔɔnıd)

Papírfüzér

Tündérujjak

1. Vágjatok le egy hosszú papírcsíkot! Attól függően, hogy milyen füzért szeretnétek készíteni, válasszátok ki a megfelelő színes papírokat!

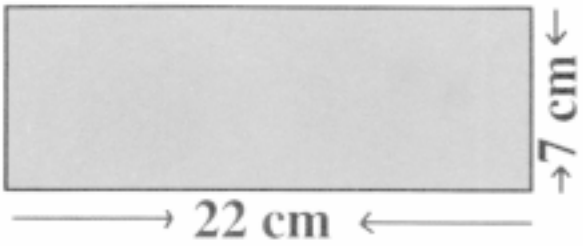

2. Harmonikaszerűen hajtogassátok össze a csíkokat, és rajzoljátok rá a kívánt formát!

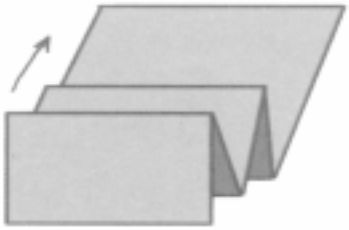
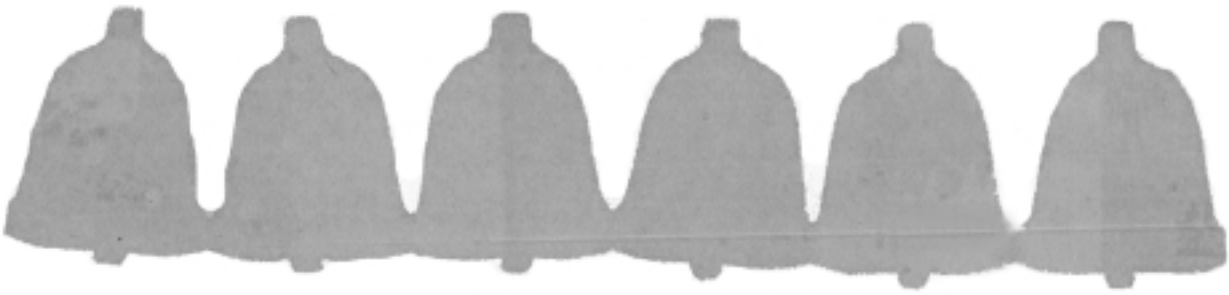
3. Vágjátok ki az ábrákat, majd hajtogassátok szét a papírcsíkokat! Már kész is vannak a papírfüzérek, melyeket akár lapra is felragaszthattok!